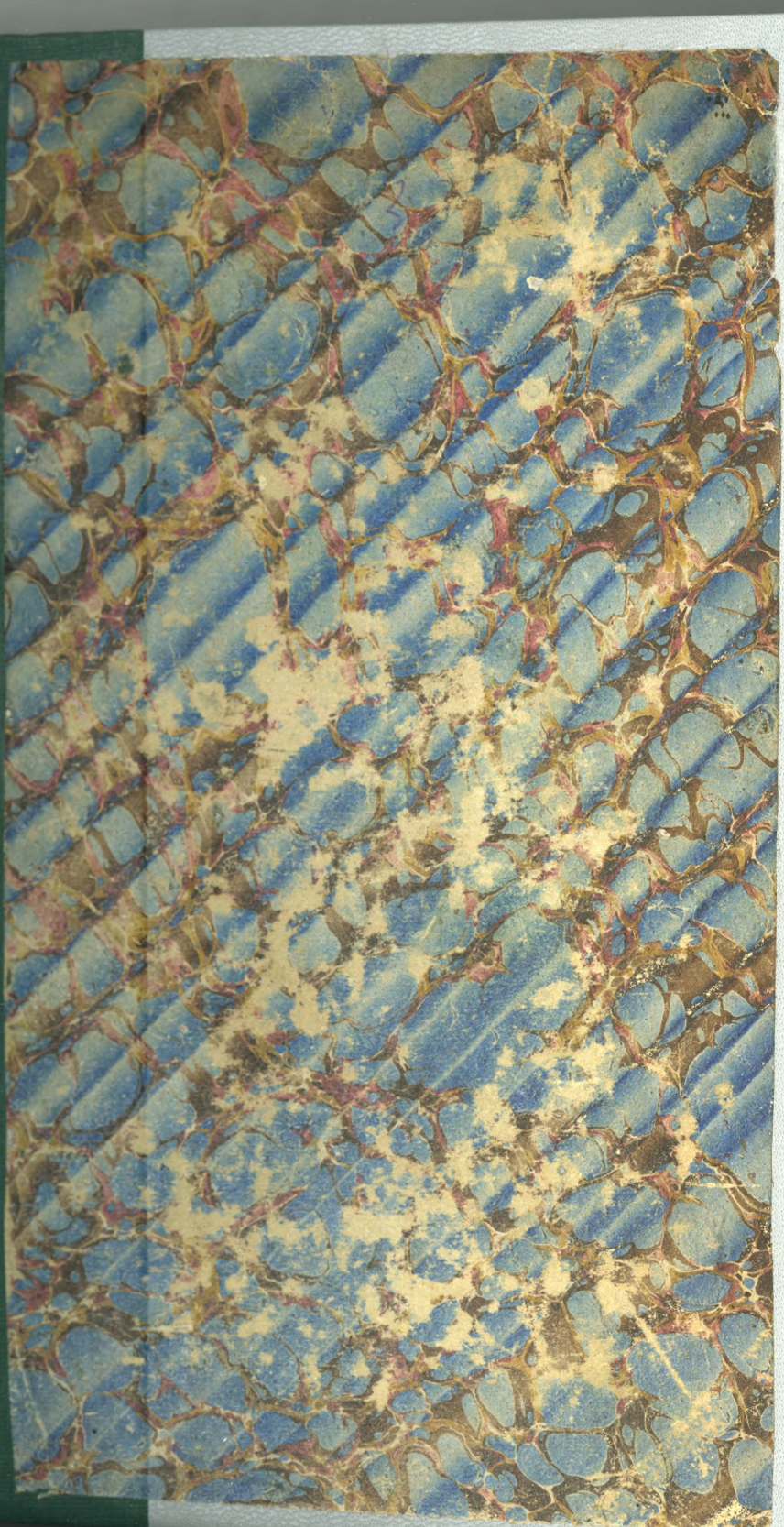

Poittikai
röpiratok.

16.

EX
LIBRIS
♦
DR
GEYSÆ
BALLAGI
♦

1,0010005855116

2,0010005855123

3,0010005855130

4,0010005855147

1., Moravik. 1844.

„Várlatok egy év történetéből. Kecskeméthy Anzél-tól. 1862.

„A baloldali korszak. Zala Hegedűs társas. 1872.

„Várlatok az alkotmányjogi elmélet köréből. Zala Tany társas. 1872.

16
109

MOZAIK.

Dr. Nagy

LIPCSÉBEN. 1844.

11

70

93

MOZAIK.

LIPCSÉBEN. 1844.

[Wigand]

OTTÓNÁL.

DE BALLAGI GÉZA.

THE GREAT HALL
STATION

[Signature]

A' hagyományt én lelkiismeretes szigorúsággal adom birtokodba. Tisztelve minden eszmét, minden gondolatot: illetetlenül — csupán némi stylaris változtatással — veszed azt úgy, mikép hamvadó barátom, tolla által nyilatkozott.

Én teljesítém baráti kötelességemet: **MOZAIK-**ba sorozva az elhunytak gondolatjait. Te pedig, igen nyájas olvasó, élj boldogul, 's ha így, hosszabban, mint szegény elhunyt barátom.

Iráni, Bazinban, 1843-diki tavaszhozban.

N...

(Bazin?)

A j á n l a t.

A' szavak' értelmének meghatározása sokkal fontosabb, mint egyelőre hinnők. Sok véres harc- és háborútól meg fogott kiméltetni az emberi nem, ha a' szavak' értelmét mindenki, mindenkor tisztán felfogni képes lett volna.

Mekem ugyan nincs okom harcztól félni: mert sem simoniacus, sem iconoclasta nem vagyok De a' magyarázat — kivált nálunk magyaroknál — még sem fölösleges: mert magyarul ugyancsak keveset tudunk; noha valódi „mozaik-nemzet“ vagyunk.

MOZAIK — művész-nyelven — darabkák-
ból összeállított ábrázolatot jelent. A' darabkák lehetnek agyag, ércz, fa vagy kődarabkák. A' mű, melly hasonló anyagrészekből összeállítatik, lehet drága értékű — lehet padolat. — A' mozaik'

mellyik neméhez tartozunk mi? találja ki az olvasó. Hogy drágakövekkel, meg érzekkel, nem igen bővelkedünk — azt megsúghatom én.

E' könyvet pedig „Mozaiknak“ azért nevezém: mert — 's erre különösen figyeltetni kérek — bizonyos politicalai anyagú darabkák' összeillesztéséből van alkotva; 's mert boldogult barátom is több helyen említi azt: honnan következtetém, hogy ő illy „mozaikféle“ darabkákat faragsált össze falusi magánya' unalmai közben. Az alkotó darabkák' minősége, a' mennyire talán nem a' legérdekesebb anyagból vétettek volna, nem az én hibám; olyakat vettem, minőket barátom' hagyományában találtam. Az alap, mellyen összeillesztettek, tiszta. Ezért mindenemmel kezeskedhetem. Kezeskedésemnél azonban, tudom, az a' baj, hogy arra, mint ismeretlenére, ki egy szinte ismeretlen holtért kezeskedik, de különben is, nem sokat adnak: mert a' hazaszeretnek, melly egyedüli birtokom 's mindenem, ma már kevés a' hitele; — mint általában mindennek, a' mi magyar!

Könnyen megtörténhetik tehát, hogy e' 'Mozaik' sem fog magának hitelt szerezhetni. Sajná-

lom, de túrnöm kell: miért kelle azt magyar anyagokból készítenem.

De azért hosszú ajánló-levelet még sem írok; — mert jó bornak nem kell czégér — a' rosz pedig czégér mellett sem kél.

A' bor és czégér azonban nem illenek talán Mozaikhoz? mert valamint az ajánlólevél nem mindig czégér: úgy a' Mozaik sohasem bor. — A hasonlítás sántikál ugyan, de mégis 'megjár' — mondaná az arszlános Honderú.

Ha Daguerreotypet irnék, azt mondanám: kinek üstökét nem nyírette le a' nagy mogul, 's így feje minden kis szellő ellen vendéghaj' védelmére nem szorúl; — kinek vérért nem vetette a' piócázó franczia, 's így ere hangosban ugyan, de nem lázosan liúttet; — kinek velejét nem bénította meg az albioni számítás, 's így szívében is van még kis érzésparázs — az olvassa bátran e' munkát; — de midőn 'Mozaikot' adok az olvasó' kezébe, azt óhajtom, hogy szeme' fényét sem a' P. Hirlap' csillogó lidérczfénye; sem a' Világ' barangoló sötétsége el ne vette; sem a' Nemzeti' estszürkülete kancsallá ne tette legyen.

Különösen ajánlom azt a' jelen kor' emberei-
nek; ha ők szorgalmasan olvasnák — egypár száz-
ezer példány is elkelhetne belőle; mit a' kiadó az-
tán nemcsak szeretne, de meg is köszönne.

De H*** úr ne bízza el magát; az ő „Je-
lenkorát“ — mint látni fogja — elhúnyt barátom
e' név satyrájának tartotta. — Kik függni szeretnek,
mint ő: azoknak ez egészen „független“ darab-
kákból alkotott 'Mozaik' teljességgel nem való.

Egy kis történet.

I never thought to hear you speak?...

Schakespeare.

1841-iki május' egyik estvéje volt, midőn egy — még anyai nagyapámtól a' múlt században kezdett — curialis peremben teendő transactio végett Pesten mulatoztam; előre kétszeresen elköltendő, mit nyerni remélhetett boldogult nagyapám.

A' „Vadászkürt“ czimű fogadó' vendéglőjében vacsoráltam.

Egy hozzám közel asztal mellett, néhány — mint mondani szoktuk — legjobb korbeli úr beszélgetett fris viz, és 'valódi' franczia pezsgő mellett. Férfiak voltak ők, kik a' köz bizalom által nyert legmagasbb megyei tisztségekben szolgálták a' hazát; férfiak, kik megye-követi pályán gyűjtöttek tapasztalást, szereztek érdemeket, 's arattak pol-

gártársaiktól méltó tiszteletet; férfiak, kiket nem hiú kedvtöltés, mint sok magyar „lion”t (most már „arszlán”nak keresztelé a „Honderű”), nem százados poros percek, mint szegény fejemet: hanem országos dolgokrúli tanácskozások (!) híttak a fővárosba. —

1841-diki aprilban — előbb t. i. mint Szalonta’ és Csenger’ és Nagy-Kálló’ világhírű hősei’ vitéz tetteiről szólhatott volna a’ krónika — Heves megyében híres gyűlés volt.

Az említett férfiak pedig egymás közt minden fesz, minden tartózkodás nélkül mondák el véleményüket amaz ismeretes hevesi csemények felől; ’s majd — mint mindenütt, de kivált nálunk olly annyira szokásban van — tanácsodólag szólának: „mit kell vala tenniök a’ fejér, mit ismét a’ fekete tollasoknak?” ’s ha amazok így, meg emígy, vagy amúgy tőnek, milly eredménye lön vala a’ pártcsatának?...

Beszédök tehát — szintolly közönséges, mint milly szép változatu — okoskodás volt e’ példabeszédileg rég eldöntött thema felett: „Vajjon cső után kell-e köpönyeg?”

Egyébiránt azon érdemes férfiak beszélgettek, vitáztak, okoskodtak; 's ha némi szerényebb lelkületű ifjaink őket hallhaták, bizonyára okulni fogtak volna beszédökön; mert szavaikban volt a' — sok „ainsi dit“ menydörgés' daczára is még mindig olly igen divatos — corteskedést illető némi szabály, 's tactikai észrevétel is.

'S pedig vannak már — égnek hála érte! — illy szerény jelleműek ifjaink között; de a' nagyobb szám, — oh az, fájdalom! — bár czáfoltassam meg, de tények 's tettek által ám — még mindig csak amollyan magyar pezsgő-forma lelkületűek... Forrnak, bugyognak, kitörnek szesz és zamat nélkül; gyakran, igen is gyakran! főfajástokozólag, nem magoknak — mi, köztünk szólva, nem nagy kár lenne — hanem egy egész nemzetnek!

Nem messze tőlem, 's a' mondott uraktól, egy másik asztal mellett, vacsorált egypár magyar ifjú, kik — hangos szavaik- 's feszengeéseikből ítélve — azok közé tartozának, kiket jellemre nézve csak imént magyar pezsgőhez valék bátor hasonlítani! — Azt hiszitek talán, hogy e' pár — szellem és zamat nélküli — fő, szerényen hallgatott, avagy saját

társaságávali hangos szóváltásával megelégedett?... Csalódtok; vagy inkább nem is hiszitek: mert tudjátok, mint „kong lehangosabban az üres hordó“.... A' gonosz szesz kilöké itt is a' roszúl beszorított dugaszt, 's egyikök a' mosolygva vitázó férfiakhoz fordulván, imígyen szólt: „Könnyű az theoriában; — de praxisban, uraim, praxisban!“

A' beszélgető férfiak oda tekintettek a' ,praxis'ra útaló üres pezsgő-palaczra. Majd összenéztek, mosolygtak és — hallgattak.

Én — egy harmadik asztalnál közönyös tanúja a' jelenetnek — gondolám: szép adag hebehurgyaság, hogy ne mondjam, szemtelenség kell ám még ahhoz is, hogy üres palacz, teli kancsóhoz szóljon: „az én nedvem jobb, mint melly benned van“....

És soká, és gyönyörűn, okoskodtam — igen természetesen, mindig csak magamban — a' felett: „bár ne tanítsa soha tojás a' kakast kukorikolni!“

Gondolám, és okoskodtam!... Szólni vesélyes lehetett volna; mert az illy pezsgőpalaczok rendszerint erős anyagból fuvatvák! Azonfölül pedig még igen liberálisok is habzásban, pattogásban és — ütlekezésben....

Azért, kinek velök dolga van, vigyázzon — ruhájára, hogy oldalbordáját be ne döntögessék.

Legnagyobb kár, hogy ezen „praxisra“ utaló suhancz nem utazott valamivel később egyik felső megyébe. A' csengerieknél és tyukodiaknál meg nagy-kállóiaknál hőse fogott volna lehetni a' napnak — praxisban!

Az illy műutazás által még inkább tökélyesíthető vala 'practicus' nézeteit.

És még annál is nagyobb kár, hogy rajzombul nem tűnik ki e' practicus művész' ábrázolata. Egyébiránt ez nem az én hibám. Megkisértettem; de a' lenyomat nem sikerült. Parád ubi es?... Egy derült napon „újra és ismét — napfényre!“

Éljen boldogúlt anyai nagyapám, kinek ez árnyékrajzot — minden tökéletlensége mellett is — köszönhetem!

P á r t o k.

Fejelmünk hajh! Vezérünk hajh!
Magyartok gyászban ül!....

Kölcsey.

E' szónak: **PÁRT**, melyt az hiszem nem eredeti szittya szó, rossz értelme van a' mai political (magyar) szótárban. Meghasonlást, vizzályt, szakadást, czivódást, 's több illyesmit jelent; midőn az összetett **PÁRT-FOGÁS** meg némi rokonszenvet és összetartást fejez ki inkább, mint viszszenvet és szertehuzást. Pedig a' **FOGÁS** megint hamiságot is jelent.

A' párt szót, a' magyar bizonyosan Európában tette sajátává, midőn a' Tizino meg Rajna felé kalandozott. Kár, hogy megtanulta: vérré vált benne az idegen átkos elem.

Ma ugyancsak derekasan úzi köztünk mephis-
toi játékát. Mindenfelé párt; csak egynek nincs e'
nemzetben pártja — a' kormánynak!

'S ez dicső! mert annyit jelent, „a' kormány-
nak nem kell pártosság!“

Ámde, annál több a' párt a' honpolgárok kö-
zött. — 'S ez baj is, nem is; a' mint ki veszi.

A' rohanó, fontoló, papoló, meg quodlibetpárt
olly mulatságos volna különben, ha pártosságával a'
socialis érdekekre szoritkozva, azokon túl mind
egy szálig — magyar volna! A' baj az, hogy
minden socialis érdek fölé nemzetéleletet, nemzetnagyságot,
meg nemzetdicsőséget bigyeszt e' pártok'
mindegyike; 's így e' magasztos eszméket szinte az
önérdek' mocsarába ránczigálják alá, hogy ott azok'
szép illatával pompát üthessenek.

Nemzetiség' és nemzetnagyság' tekintetében nem
kellene nálunk pártnak lenni; mint nincs párt —
már régóta — Franciaországban, Angliában, 's le-
gújabbban Németországban. Vajha megéllhetnők mi
Magyarok is e' szép időt!

Az angzburgi „Allg. Zeitung“ egyik bécsi mun-
katársa erre azt írta: „Pia desideria.“

Magyarpárt, ilírpart, németpart, szlávpart, rácspárt, oláhpart, zsidópárt, és a' jó ég tudja, még minő és mennyi part, csak nemzetiség' tekintetében is, ezen 5902 □méröldnyi téren, e' 12 millió lakos közt; 's ennyi párttal aztán boldoguljon e' szegény ország!

A' legfőbb érdeken illy nagy meghasonlás! azon érdeken, melly hazát ad, e' hazában kenyeret, mellyet bizony meglehetős szabadságban költethetnénk el mindnyájan, ha olykor-ollykor amolyan kis zsarnokok (= megyei szolgabírák, esküttek, pandúrok és maholnap a' csószók) nem keserítének el falatunkat.

A' socialis érdekekre nézve, a' papi part áldását és jószágát akarja magának megtartatni; 's míg ezt teszi, igen helyesen, igen eszélyesen cselekszik. Védje mindenki a' magáét, míg csak védheti; ő nem oka, hogy övé; de oka lenne, ha mit bir, azt könnyü szerrel elvétetni engedné. Szent az enyim, szent a' tiéd — míg communisták nem leszünk; azok' elveire pedig még soká tér a' magyar, ki két lábnyi rétért kész tiz hold buzaföldet elperelni.

Taktikája e' pártnak jó: mert egy tapodtat sem mozdul, midőn nem is szabad mozdúlnia. Mihelyt mozdul, megindul a' szirt, melyre hatalma építve van; és ha a' szirt völtgynek gurogni kezd, ki legyen az, ki feltartóztassa....?

A' fontoló párt engedékenyebb. De az ő hatalma nem is rakatott sziklára; ő homokköveken áll, mellyeket az idő' vasfoga — mi azt korszellemnek szoktuk mondogatni — lassanként elporezogat. Jó, ha őrzí, mig csak lehet; a' morzsolást pedig izenként kell megengednie, mert különben a' nagy homoktömeg lezuhanván, elborítua a' sziklát, el a' hullámokat, mellyek azt ostromolva környezik. Politicája tehát, engedékenysége mellett is, dicséretes: mert a' hulladozó kődarabkákból lassanként új épületet rakosgathat a' szirt köré, melly egykor, ha csillapulhatnának, az ostromló hullámok közt pompás látványként venné ki magát. — Emésztő mirígye, hogy a' hány fő, annyi akarat; úgy függ össze, mint a' kőbányai kagyló-gyüelélék. Szerencséje, hogy sokan vannak!

A' rohanó párt forgó szelektől korbácsolt hullámok: döngetik a' szirtet, nyaldozzák a' homokkö-

vet. Nincs nyugalmok, mint nincs a' tengerárnak, melly mozog, és mozognia kell szüntelen, nehogy megbűzhödjék. De nincs fenékek is, mellyre nyugodhassanak. Valódi kovásza ök az emberiség' fejlődésének. Kár, hogy kaláuz-csillaguk — lidérez; iránytűjük — szalmaszál; 's hogy evezőre nincs szükségök: mert váltig erős szél hajtja őket, kormányukkal nem bírnak, 's így bajos tudniok, milly kikötőbe iparkodnak? 's még bajosabb tudniok, mellyikben fognak kiköthetni? — És e' párt boldogítani akarja a' hazát, és annak minden polgárát!?... Több nála a' jó szándék, mint a' lehetőség borús czéljai' kivitelében. Nincs kilátás arra, hogy a' szirt' döngetésével, 's a' homokkő' porczogtatásával valaha felhagyjon: mert az emberkebel' szenvedélye ingóbb a' tengerárnál: ez szelet vár, melly felkorbácsolja őt, de maga azt nem teremti; amaz, ha kívülről nem fú a' szél, önmaga költ vihart, melly felrázza, csak hogy mozoghasson.

A' quodlibet-párt? révedez ide 's tova, a' szirt meg homokkő között, a' hullámokkal, 's hol egyiknél akasztgat horgonyt, hol a' másiknál, míg végre mindeniktől elhagyatva, vagy elmaradva, ló-

gázza magát — a' légben. Legkönnyebb dolga van neki: nem vesz, de nem is nyerhet; legfőlebb ha olykor-ollykor némi felfútt tajt kapaszkodik bele a' hullámokrul, melly a' vihar elől szeretne menekülni — ha még idején volna!

Válasszatok — 's boldoguljatok, ha lehet!

G y a n ú s í t á s o k.

Cela parait tout simple.

Soy.

Minden felől halljuk a' panaszt, hogy legjobb magyar hazafiaknak tartott polgáraink' szavai és tettei gyanúsítatnak. Különösen a' Pesti Hirlap' hívei, kik e' szót köztünk feltámaszták, szünetlenül jeremiádoznak, hogy legszentebb céljaik roszra magyaráztatnak.

Én az ő gyanúsításukban csak a' nemesist látom.

Volt ideje, midőn nem volt senki jó hazafi, Mihelyt királyi nevezéstől függő hivatalba lépett. Az ilyen tüstint hazaárulónak kereszteltetett! De rosz hazafinak tartatott, sőt tartatik még ma is, minden gazdag magyar nemes, az aristocratiának — saját nyelvén — úgynevezett 'tájéfe.'

Most megfordult a' dolog.

Legtöbbet handabandáznak a' radical-reform' szüksége felett azok, kiknek kevesök van, vagy semmijök sincs. Miért csodáljátok tehát, ha a' nagyobb birtokosok, az aristocratai formák' fentartói, azt hiszik és vallják, hogy fel akarjátok dúlni a' hazát? vagy legalább, hogy másokéra vetétek sovár szemeiteket?

Mikor ti kiáltoztatok hazaárulást, azok, kiket ti illy gyalázatosan gyanúsítgatátok — hallgattak. Hallgatásuk, mint a' következés megmutatá, lelkek' tisztaságának volt tanúja.

Ti felsikoltatok, midőn halljátok, hogy a' hazára veszélyt jósolnak szándéktokból political ellenitek. — Vajjon, ha olly egészen tiszta volna kebletek' istene, mint mondani szeretitek, szabódnátok és sikoltoznátok - e annyit és annyira?....

Nekem, valahányszor rohanó haladóinkat a' gyanúsítások ellen kikelni hallom, vagy látom, mind annyiszor az egykori molnár' története jut eszembe....

Magyar Magnások.

Ha dagnérreotypet irnék, ezen urakat nem használhatnám; ők nem dagnérreotypbe valók: fényleni szeretnek, 's az árnyékrajz mindig sötét; hanem **Mozaik'ban?** — Ott megjárják.

Annyi igaz, hogy ők még rajzoltatni is csak nagy művészek, azaz művész-aristocraták által szeretnek: mert azt hiszik, hogy ők jobb, finomabb, 'tajtból' faragvák, mint Löwy' podrecsányi pipái...? Hanem a' nap rájok is csak úgy süt, mint a' selmeczi agyagra, azért csak ide urak, a' **Mozaik'ba.**

A' magyar magnás — igen kevés kivétellel — úgy hasonlít egymáshoz, mint...tök a' tökhöz; azért kivált életrajzuk nem nehéz. — Ime egynek biographiája, melly — kevés kivétellel — majd mindnyájokra illik.

Tanulni? — nem szeret; van pénze, élélhet.

Eszét fárasztani? — hálátlan munka volna,
mert úgy sincs sok.

Hazáját ismerni? — kár volna; tudja, hogy
kis király.

Megyegyülésekre menni? — ma már jó volna,
ha.... ha magyarul tudna.

A' törvényeket tisztelni? — minek, midőn
ő az úr.

Vadászni? — kedves multság: az ő kedveért
teremtette az úr isten a' karpátok' meg bakony' min-
den vadait, és a' világ' minden bakjait.

Agarászni, lovagolni, víni, löni, tánczolni, —
megbukni, meghalni, fényesen eltemettetni — — —

Sirverset? — Majd ír az utó kor.

E m a n c i p a t i o.

‘Az emancipatio elkerülhetlen’, mond a’ Da-guérreotyp a’ 159. lapon.

‘S én is azt hiszem, hogy az öreg Abrahám’ fiaí’ emancipatiója csakugyan be fog nálunk magyaroknál is következni. De a’ messiás nem mi leszünk, kiknél van e’ honban az erő és hatalom: hanem magok a’ zsidók — vagy inkább aranyaik.

Mi csak előfutója leszünk ezen emancipator-nak: ‘Vox clamantis in deserto’; ’s útja’ göröngyeit fogjuk kiegyengetni, hogy annál könnyebben, biztosabban és hatalmasban hirdethesse az emancipatio igen népszerű, ’s annál fogva isteni tanait.

De a’ felvilágosodás- és civilisatiónak, nálunk magyaroknál, az emancipatioval semmi dolga; hanem annál több — a’ vakoskodásnak.

Vak ássa a' gödröt, hogy maga essék bele.

Néhány év óta mindent elkövetünk, hogy a' szegény (?), elnyomatott (?) zsidóság emancipálhassa magát, 's hogy viszont mi 'ósi szabadságos magyarok' immancipálhassuk magunkat! Vajmi szép a' szabadelműség, kivált midőn kézzel-lábbal oda dolgozik, hogy Juda' országát a' magyar Kanahánban ismét lábra állítsa.

Kié a' hatalom, azé az ország. — Ma pénz a' hatalom, 's nálunk a' pénz — jobbadán — zsidók' kezében van.

Valóban nem kell egyéb, mint — kivált apróbb — földbirtokosainkat az olcsóbb pénz' szereshetése nézve a' váltótörvények mellett tovább is schachban tartani; az ósiséget most hamarjában, amúgy francziásan — de mégis a' senioratusok' és majoratusok' megtartásával! — eltörölni, 's a' birhatásjogot minden megszorítás nélkül, 'mindenkire' kiterjeszteni — és néhány esztendő alatt — minden külön törvényezikk nélkül is — kész az emancipato.

És Juda' országa állani fog!....

Hát a' magyar mit tegyen?

Ő kösse fel kardját, — rectius: gyiklesőjét! —
varrasson keresztet rongyos köpenyére, és II. Endre
dicső emlékezetü királya' példájára menjen szent
csatát küzdeni Palaestinába, hogy új országot szerez-
zen — a' jó Isten tudja mikor emancipálandó
utódinak!

Olaj és viz. — Keverd.

A b s e n t i s m u s.

On veut pouvoir consommer en faisant
des sottises, ce que nous ne pouvons
produire qu' à force de peines.

Say.

Egyike azon latin szavaknak, mellyek a' meg
nem érdemlett indigenatust még soká fogják bitorol-
hatni hazánkban; 's mellyek' kitételére még nem
találtak alkalmas magyar szót nyelvészeink: noha
nincs ország, mellyben az állomány' olly nagy kára-
val üzetnék, mint épen hazánkban. — Ennek oka
az lehet, hogy kik tűzhelyöknél szeretnek üldögül-
ni, azoknak nincs kedvök azt megmagyarosítani; 's
a' kik gyakorolják, magyarul azt sem tudják, hogy
magyarok!

Körülrva nyelvünkön így hangzanék: „hazá-
töli idegenkedés miatti külföldretelepedés.“

Vannak t. i. gyöngé idegzetű férfiak és hölgyek a' magyar aristocratia' arszláni közt, kik nem nézhetik 'szívrángatózás' nélkül azon erőmegfeszítést, mellyel e' nemzet a' jobb után küzd, 's nem azon sok becsületes munkást, kik földciket szántogatják, és nem azon félig, vagy egészen barbár népet, melly századok óta megszokta mint gép a' rá mért szakmányt teljesíteni: 's mind ezt nem nézhetvén, messze távoznak a' hazából; olly messze, hogy a' magyar pénz' csöngését — melly már aztán barbárságával fülöket nem sérti — kivéve, arról: van-e Magyarország, vagy nincs? semmit se halljanak!

A' magyar absentisták kettős ellenségei a' hazának. Ellenségei először azért, mert erejét csökkentik, lankasztják; 's másodszor, mert lakóinak a' szerintöki barbárságból kiemelését elő nem segítik. Amabban ellenséges voltok tettelesen; emebben legalább szenvedőlegesen mutatkozik: a' mennyiben t. i. legszentebb polgári, sőt emberi kötelességeket elhanyagolják.

A' polgári szabadságnak egyik legszebb, legdrágább gyümölcse: az életet nemcsak biztosan, de egyszersmind a' lehetőségig kellemesen is tölthetni.

'S ha van ember a' földön, 's polgár 'e' hazában, ki e' szép, e' drága gyümölcsöt előlni, elkésértíni; vagy az azt termő fára fejszét emelni bűnnek tartaná: én az vagyok; azért declamálni a' magyar absentisták ellen soha sem fogok. 'S nem, még azon egyszerű okbul sem: mert süketnek beszélni kábaság. Miattam lakják, a' kinek tetszik, Chinában vagy Amerikában, nekem mindegy; csakhogy szűnjék meg legalább ellensége lenni e' hazának, melly neki a' külföldöni lakhatásra módot, 's ez által biztos és kellemes napokat nyújt!

Midőn e' tárgyat a' sajtó először megpendíté, többektől hallottam Angliát emlegettetni: Angliát, mellynek birtokosbb urai rendszerint hazájoktul távol, életök' nagy részét külföldön szokták leélni.

A' hivatkozás nem rossz; csakhogy mint minden hasonlítás többé kevésbbé, úgy ez is sántikál.

Anglia nem Magyarország. Mi ott polgári erény, nálunk — igen sok viszonyban — még polgári kötelesség. — Azonban én elfogadom a' hasonlítást; csakhogy absentistáink kövessék az angol nrakat e' pontban is, egészen.

A' brit absentisták — azon kívül, hogy rendszerint gazdálkodás' kedvéért telepednek külföldre: mert otthon mindent drágábban kell fizetniök, mint a' szárazföld' bármelyik országában — adóznak is; 's ekként az állomány iránti kötelességöket nagyrészen teljesítik. De tesznek ök még sok mást is müipar 's művészet' tekintetében, mire a' magyar absentisták, kik rendszerint jövedelmeiket elpazérlani mennek külföldre, még csak nem is gondolnak.

Magyarország' elszegényedésének egyik fő oka az absentismusban keresendő. A' nagyban üzött absentismus tömérdek vagyontól fosztá meg hazánkat. Az emészté meg a' tőkének nagy részét: midön az egészen elfecsérlett jövedelemből az absent nagy birtokosok nemcsak hogy másoknak nem engedtek becsületes munka után részt venni az országban, 's így alkalmat a' szerzendő pénzt itthon kéz- vagy gyáripari vállalatokban tőkésíteni; hanem ön magok sem tőnek kellő beruházást; sőt bekövetkezhén a' soványabb esztendők, 's ök a' megszokott fényűzést nélkülözni nem akarván, a' tőkét kezdék elpazérlani.

Innen — igen nagy részben — a' magyar földbirtokosok' elszegényedése; innen a' mezői müipar-

nak elhanyagolása, 's innen az, hogy ez országban, mellyet Beel Mátyás után is sokan még téjjel mézzel folyó Kanaháunnak neveztek, területe' 's nagybirtokosai' arányában olly fölötte ritkák a' csinos kastélyok, 's még ritkébbak a' szép kertek. — Egyesek' kedvszottyánásai, mellyeknél fogva nem annyira a' birtokos' önérdékében 's a' hon iránti vonzalomból, mind inkább aláásott kincsforrásaik' fitogtatásául alkottaték itt vagy amott egy csinos nyárilak, vagy angolkert, arányban olygarcháink' számához, 's az ország' területéhez figyelembe sem igen vehetők.

Néhány év óta azonban az absentismus csökkenni kezd; nem ugyan hazafiságból: mert ahhoz illy urak még nem értenek, hanem — szükségből; 's különösen, mert mióta 1840 elmúlt, kezdik érezni, hogy illy absentismussal már a' tőke sem fogna soká tartani.

Isten neki; habár szükségből is, csak szűnjék! A' szokás embereknél sokat tesz. Jobb valaha, mint soha; 's így mégis sok ezer forintocská marad majd a' hazában.

Mondám, nem vagyok barátja a' menydörgéseknek, .sem a' szabadság' lenyügzésének. 'S pedig azt akarni, hogy valaki itt lakjék, midőn ő Nápolyban, Romában, Párizsban, vagy Londonban szeretne lakni, egyes polgárok' szabadságának volna méltatlan korlátolása. Noha nem példa nélküliek a' historiában olly köztársaságok, mellyekben az absentismust korlátoló szigorú törvények léteztek.

Ezt tehát én nem akarom. — De valamint egyrésztől minden egyes polgár' szabadságát tisztelem, 's elismerem a' természet' törvényének azon szabályát, melly szerint mindenki tehet sajátjával, polgártársa' kára nélkül, mit akar: úgy más részről nemcsak méltányosnak, hanem szinte igazságosnak 's jogosnak tartom, hogy a' sajátnak illy szabad használata mellett az állomány is némi követelésiben ne rövidítessék.

A' sajátnak öntetszés szerinti használata, csak más polgárok' károsítása nélkül szabad a' társaságban: de ha egyes polgártárs követelhet illyesmit: mennyivel inkább van feljogosítva az állomány a' sajátának az ő kárávali szabad használatát meg nem engedni?

Ebben gyökerezhetett az absentismust korlátoló törvény némelly köztársaságokban.

A' magyar absentisták hon semmit sem tesznek a' közczélra, közjóra, sőt anyagilag és szellemileg ellenségei az országnak. Tanácsos volna tehát őket e' szörnyű polgári bűn' sulyától, legalább részben, mentesíteni; a' nélkül, hogy külföldöni lakásvagyuk' teljesítésében korlátoltassanak!

Mentesülni fognak pedig úgy, ha az ország' javára, ha már máskép nem, kénytelenségből, áldoznak — a' rájuk szabandó 'jövedelmi adó' által.

Ugyan fogják-e az absentismus' baráti itt Anglia' példáját idézni? — Meglehet; én azonban nem hiszem: mert ők csak az előjogokban szeretnek angolkodni. — Peel úr' tavali fölélesztett adórendszere sokkal magasztotabb példa, mint sem hogy azt a' magyar olygarchák — kivéve az igen kevés kiveendőket — megérteni 's érzeni, vagy épen utánozni tudnák!

Ha egy nemes sem akar egyenes adót fizetni ez országban: az absentisták azt akarhatnák. Kik itthon laknak, azok többféle útonmódon mégis csak fizetik legalább a' 'nem-egyenes' adót; 's így, ha

szeretik az egyenes adótuli mentességet, az nekik — noha ma már nálunk is a' társasági alapszerződés' egyik lényeges föltételének önkényes megtörése — mégis könnyebben megbocsátható!? — Az absentistáknál a' dolog nem így áll. Ok csak jövedelmet húznak, a' nélkül, hogy bármiféleképen adóznának; ok tehát 'egyenes' adót fizessenek, melly alól semmikép ki ne búhassanak.

Javaslatom, tudom, nem lesz népszerű, de kivihető. — Még Peel urnak is volt baja az adó' e' nemével Angliában! hát mint tetszenék az, az adómentes magyar absentistáknak!

Hogy a' 'jövedelmi adó', az adó' minden nemei között legbizonyosban éri azt, a' kire rovatik: abban a' nem-magyar financieriusok' többsége már rég tökéletesen egyetért; valamint más részről abban sem kételkedik egy statusgazda sem, hogy kivetése a' legbajosabb.

Peel úr meghatározta a' jövedelem' minimumát, mellyen alól senki sem köteles adózni. Ez már magában is sok bajjal jár. Az én rendszeremben egyszerűség volna: mert a' törvénynek, mellyet alkotnék, első §a így hangzanék:

„Minden külföldretelepedő magyar birtokos, tiszta jövedelmétől adót fizessen.“

Itt tehát elég volna megtudni, hogy e', vagy ama nagybirtokos, a' telet túl a' Lajtán, vagy Rajnán, vagy havasokon 'stb. például Bécsben, Nápolyban, Párisban, 'stb. tölti. Ezt, az illető megyéknek, mellyekben birtokaik vannak, 's a' kormánynak, melly útleveleket ad ki, megtudni nem volna nehéz.

A' második §. így hangzanék:

„Minden magyar birtokos, ki külföldön telepszik meg, ha csak néhány hónapra is, azon évre, melyet, vagy mellynek részét az ország' határain kívül letelepedre töltötte, minden tiszta jövedelmétől két száztólit fizessen.“

Javaslatom, mint látjuk, senkit sem korlátolna abban, hogy akár egész életére száműzze magát a' hazából; de eszközlené azt, hogy az illy önkénytes száműzött tegyen valamicskét a' honért, mellynek jóvoltából a' külföldi lég' illatát szíhatja honszertetlen tüdejébe.

'S ez, úgy hiszem, méltányos, sőt jogos, 's igazságos is.

Az általános 'jövedelmi adónak nem vagyok barátja; noha érzem, hogy in ultima analysi bizony csak ezen alapelve lesz az adórendszer visszavezetendő: „adózzék minden polgár birtoka' és keresménye' arányában;“ de barátja vagyok, 's hiszem, lesznek többen, az illy kivételesen fizetendőnek; mert ennél egyike sem állhatna meg azon ellenvetéseknek, mellyeket az oeconomisták az adózás' e' neme ellen tenni szoknak.

Nem jőne itt szóba az absentisták' adózási képessége; mert egyik sem fordítja erejét jövedelmi' szaporítására — hanem igen, azok' esökkenésére; sem az ő tunyaságukért mások nem fizetnének soha: még akkor sem, ha az egész nemesség elvállalná is az adózást; mert az absentismusi kétszáztói, a' rendes adón kívül is fenmaradhatna; a' tiszta jövedelem' felfedezése pedig a' könyvek, és szükség' esetében eskü által is eszközölthetnék.

A' két-száztói jövedelmi adónak fele folyna a' kir. kincstári pénztárba, pótlékul a' só-adó helyett, mellyet megszüntettetni óhajtanék oly formán, hogy mi ez egy-száztólból a' mostani mennyiséget nem fedezné, azt egyenes adó útján fizesse

nemes, nem-nemes, birtoka' 's keresménye' arányában, a' só pedig árultassék kiállítási áron; hogy a' legszegényebb is chessék sós kenyeret; vagy, ha inkább tetszenék — hasonló általános adózás általi pótlás mellett — fordítassék a' lajthai sorompók' lerontására; másik fele pedig minden esetre folya az illető megyék' házi pénztárába, 's fordíttatnék utak', népiskolák' 'stb. építésére.

P e s t i H i r l a p.

Etiam tu Brute?

Caesar.

Ismeritek Peel' adójavaslatát, mely már törvénynyé vált Angliában? A' whiglapok nem magasztalák: mert a' premier 'tory'; a' torylapok nem dicsérik: mert az adó — kivált pedig a' jövedelmi adó — mindig kellemetlen portéka. A' Globe — szabadelnű lap — idézve a' Times és Herald torylapok' nyilatkozatát Peel' adójavaslatára ellen, felkiáltatának Robert úrral: — Et tu, Brute!

Ki a' „Keletnépe“ című könyvet akarná olvasni, mielőtt a' Pesti Hirláp' 1841-diki január-juniusi vezérczikkait olvasá, és tudná: milly lánggal mondja szeretni annak szerkesztője hazáját, kétség kívül felkiáltana a' Globe Peeljével, és a' haladókkal Caesarral te is Brutus?

Ki ma — 1843-diki február' közepe táján — olvasná az 1841-diki január-juniusi vezérczikkeket, az legfőlebb is gyönyörködnék a' vezérczikkek' szép virágiban, több helyütt igen szép — szöfűzériben! 's ha épen jó kedvében volna, mosolyogna talán az azokban tündöklő gyöngyök' vagy csehüvegek' pazarságán; és ha érző kebelvel bírna, felsőhajtana: — „Beh kár, hogy Éva asszony evett a' tiltott almából; mi szép volna most azon bájos kertben lakni a' magyarnak is!“

A' ki pedig az 1841-diki julius utáni vezérczikkeket olvasná, legfőlebb is azt mondhatná: „tudós egy férfiú az a' Pesti Hirlap' szerkesztője; sőt nemcsak tudós, hanem eszélyes is: mert tudja magát alkalmazni — az időkhez?“

Hogy tudós meg eszélyes nem synonymek, azt fölösleges volna hosszabban demonstrálgatni.

Elv és modor, harcz és háború! Miket nem láttunk, miket nem olvastunk egy rövid év alatt! És mi ne örüljünk, hogy annyit 's olyakat olvashatánk?

Nemcsak az X. Y. Z., hanem többen is mondák azt, hogy a' P. Hirlapnak két iránya van:

megvallott, és meg-nem-vallott, mit én külsőleges és belsőleges iránynak neveznék. Amaz, a' feketén nyomott szavakban; emez pedig a' fekete sorok közötti fejr térken lengi át a' lapot; amaz test, ez — szellem!... A' kérdő, felkiáltó, és nyugjeleket — a' nevető-jelt a' függni szerető 'Jelenkor' csak nem rég találta fel a' vargánya' fölfedezése után — senkisé vizsgáta ekkorig; a' pontokat bonczolni pedig senkinek sem jutott eszébe. Kár! ha ezt tevék, talán még egy harmadik irányt is fogtak volna a' Pesti Hirlap' vezérczikkéiből kibonczolgathatni?

Hiába, nekünk magyaroknak nemcsak Columbusunk, de még egy valamirevaló Cookunk, vagy Magellonk sem tud svületni!

Ezek gyanúsítások!

Oh, épen nem! Minden előfizetőnek — e' szót használom, mert azt szeretném, ha az adózóknak volna szavok, 's így az ingyen olvasókat nem akarom értetni — minden előfizetőnek, mondom, van joga olvasni a' fekete és fejr sorokat, és gondolni mindkettőrül — a' mit akar; és van továbbá joga megmondani gondolatát. Ha gondolata a' Hirlapétól

elüt, nem mindig az ő hibája; hanem a' fekete és fejr soroké, és a' beszédjeleké, 's több ilyen hieroglyphké; és ha dicséretére válik a' Hirlapnak, ennek érdeme; ha pedig dicséretére nem válik, ismét a' Hirlap' érdeme, de nem gyanúsítás.

A' Pesti Hirlap — nem akarnám ráfogni, de úgy hiszem, jól emlékezem — maga mondá, hogy olvasói a' fekete sorok közötti fejr sorok felett is gondolkozzanak. — És helyesen! A Pesti Hirlap' e' szép gondolata azonban nem volt eredeti, 's pedig nem azért, mintha minden olvasó szinte úgy tudta volna azt, mint tudja Columbus után a' tojást csúcsára állítani; hanem mert a' — Say szerint — bohóc emlékezetű Galiáni apát mondá már egy szép szelleműnek: „Ön csak a' könyvembeli sorokat olvassa; azokból semmit sem fog tanulhatni: a' sorok közti fejrereket kell olvasnia, mert ott van az, a' mi munkámban lényeges.“

E' taktika pedig nem rossz. Vizenyős munkákban a' fejr sorok szárazabbak, mert azokra legalább a' festék' olaja nem hat, 's így a' szerző könnyen menekedhetik hóbortos criticusától; a' gyö-

keresek (the radicals) pedig legszebb, legeredetibb, legmerészebb gondolataikat gondolják vagy gondoltathatják a' fejr sorokba; 's így a' fekete sorokban gáncsoskodó gyökeres közvéleményt, a' fejérekre utasítják; a' fontolva haladó világfiaknak pedig azt mondják: „a' mi latunk a' fejr sorokban nyom mázsányit....!”

Hol a' sajtó szabad — mint például Franciaországban? — ott az irók nem igen utalhatnak a' fejr sorokra; mert a' feketék is megteszik a' tempót; hanemha a' frankokat, meg személyes szabadságukat nem akarják kockáztatni. Ott tehát a' fejr sorokra utalni, annyit tenne, mint zsebjét és a' szabad lég' szíhatását félteni... Nálunk ez nem úgy van; nálunk az iró' legszebb, legeredetibb, leg-hatalmasbb gondolatit mindig a' vizsgáló törli ki!?! Ha tőlem függne, felszabadítanám — hacsak néhány hónapra is — a' sajtót, hogy láthatnók azokat a' gyönyörű, dicső és merész eredeti magyar gondolatokat, mellyeket most olly könyörületlenül semmit meg egy tollvonás! Vajjon, nem törültetne-e akkor többet a' zseb' és szabad lég' féltés, mint törül most a' vizsgáló?....?

Mikor a' 'Quae maribus'-t tanultam, igen szerettem volna dohányozni, hanem féltem a' jó nevelés' és oktatás' leghatalmasbb segédjétől — a' nyirestől; most magam ura vagyok, és nem pipázok: mert a' füst nyelvemet csípi. Vajjon nem így vagyunk-e mi is a' szabad sajtóval?

És szabad sajtó mellett vajjon nem követnék-e olykor hirlapszerkesztőink némelly francia lapok' 1841-diki példáját, 's fejeér sorok helyett nem küldenének-e inkább egész fejeér lapokat előfizetőiknek? — Bezzeg azokon lenne ám még sok gyönyörű és erőteljes eredeti magyar eszme!

Hanem visszatérve a' fekete meg fejeér sorokra, azt lehetne kérdezni: mellyikekben mutatkozott előjele a' hazavésznek? Én őszintén kimondom, sem egyikökben, sem másikokban nem láttam azt. Veszélyt jósolni azokbul a' nemzetre a priori — véleményem szerint — csak olyformán lehetett, mi-ként Pascal — ha jól emlékezem — a' posteriori állította, hogy „ha Cleopatrának kissé rövidebb orra volt volna, az egész föld' színe megváltozandott volna! — Én Sayvel tartok, ki azt mondja: „Nem kell nagy nyomatékosságot tulajdo-

nítani kis okoknak. Gyakran követik ugyan nagy események azokat; de ezek csak akkor történnek meg, midőn az események megérették arra, hogy bekövetkezzenek!“

Körülbelül két éve, hogy a' Pesti Hirlap világon van — de nem értem B* világát, mert erre később jutott — 's a' haza él, Buda áll! És nem is hiszem, hogy egyhamar felforduljon; hacsak valami mathematicus nem szegődik a' Pesti Hirlaphoz, és számolásival meg nem mutatandja, miképen Magyarország a' világgal együtt körben forog? — Ezen új Newton eloszlatná azon sötétséget is, mellyet a' magyar pipás nemesember füstjével a' félvilág körül támasztott.

„Haljon a' MODOR, éljen az ELV!“ mondá a' Pesti Hirlap kínjában. Tehát volt mégis hatása a' grófi drasticus czirógatásnak? Nem is tréfa az ilyen modor-vita, kivált midőn I-re rakosgatják a' hatalmas pontokat!... de én azt hiszem, hogy positívítások' mezején nem is könnyű ollyformán modorozni értekezésinket, mint midőn még halottas házakról, gyermekgyilkolásról, 's több effélékről vezérezikkezénk: mert közlekedések, kereskedési vi-

szonyok, vagy éppen gyapotgyárakról szólván, gondolatinkat nem igen eregethetjük keresztül szívverünk' melegen: ott a' kétszerező tábla csakugyan többet ér a' szív' melegénél? A' locsodi poros út is némi positivitas ugyan, de koránsem — bot 'forever!'....

A' sejtett veszély tehát elhárult. A' magyar Franklin' találmánya jó sikerrel működött, kivált mióta rendszerített, 's a' füstölő magyar helyébe a' világra alkalmaztatott.

Egy éve lehet, egy vezérczikki kaleidóscopban láttuk a' hirlapi öt évnegyedet, Ki a' fekete sorokat olvasta, 's azok' szavait olly erősen hitte, mint mondta hinni az, a' ki írta: abban a' leggyönyörűbb alakokat szemlélhette. — Voltak, kik a' fejeér sorokban ördögöket láttak bukfenczezni; 's a' jövőt ismét némi aggálylyal várják.... 1842 vége szörnyü döngetéseket ígért az új évre.

Nincs, min aggódni, uraim!... Az első ijedés is alig menthető, bár némileg természetes; de most már ha félnénk, csakugyan azt mondhatnák rólunk, hogy zsarnokok vagyunk; mert írva van: „a' félelem legnagyobb kinzója a' zsarnokoknak, 's

a' legmegbocsáthatlanabb bünt az követi el ellenök, ki nekik félelmet okoz....“

Hogyan is lettünk mi egyszerre olly félünkék? mi párduczos ősök', vasgyúró dédapák' utódai? — Az utolsó törökháborúban a' vitéz czopfos magyarok még meglehetősen viselték magokat; 's a' czopfnélküliek Győr alatt, még francziát is alig láttak, 's már is futásnak eredtek!... Valóban, kár volt üstökeinket levágtatni; tudjuk, miképen Delila is haját vágta le Sámsonnak, hogy erejét elvesze. — Hanem növesztjük is ám szakálunkat derekasan; csakhogy abból is elmésségeket faragnak már néhány csintalan vitzelők. Hallottam t. i. egy felső magyarországi megye' követéről mondatni: „Szakálába szállt az esze“

E' vitz, uraim, nem sükerült. Herculest minden szakál mellett is szerették a' muzák. Egyébiránt, kinek esze nincs, annak még lehet creje 's bátorsága; 's így 'szakál for ever, e niente paura!'

Van tehát okunk nem félni; a' Pesti Hirlap önmagától fog leginkább megszeliidülni. A' positivitások' specialis mezején kissé bajosabb a' legügyesbb vezérnek is vitézkedni; 's ha majd a' negati-

ók' kora — melyet pedig a' Pesti Hirlap sem fog elkerülhetni — rá nézve is bekövetkezendik: akkor hévmérője néhány foknyival bizonyosan alább szálland.

Én pedig mindig úgy tartottam: ha hivatta van a' Pesti Hirlap fényterjesztésre, kigyót-békát fogtok kiálthatni ellene, 's ő élni fog; ha nincs, 's csak magán érdekeknek áldoz ürület, veszni fog; mert ismét írva van — ha jól emlékezem, Saynél: — „Napról-napra jobban érzik magokat a' charlatánok.... Ön megijed?... Legyen nyugodt; van idejük szerepök' bevégzésére.“

C h i n a i f a l a k .

Quel mot vous prononcez.....!

Musset.

Van egy fal, óriási mű, melyet a' mennyei birodalom' lakói raktanak, hogy magokat a' pokoltul — mi Mongolországnak neveznök-biztosítsák — az ismeretes 'chinai fal.'

Nem hiába, hogy mi — 'keleti faj' par excellence — szinte azon vidékről jövénk egykoron, hol a' világ' hajdani hét csodainak ezen egyike még ma is áll; de el is hoztuk ám magunkkal azon óriási mű' élénk emlékezetét, 's több századnyi mulatásunk alatt Európában nem birtuk azt elfeledni....

A' mi magyarchinai falunk nem ugyan a' mennyei birodalom' ótalmára, hanem mégis a' téjjel-mézzel folyó Kanahán' biztosítására mondatik rakott-

uak, 's fentartása' szükségét szinte azért vitatják némelly magyar-chinaiak, mert különben kiáradna a' tej, 's elöatene bennünket a' méz; és a' nagy édességben majd megfuladnának a' falon túl, vagy kívül lakók!

Ám, mi jó emberek ezen magyar chineserek; milly 'atyailag' gondoskodnak rólatok, kik a' falon túl, vagy kívül vagytok; 's kik a' magyar Kananán' tejét-mézét jobbadán még ma is csak amugy Beel Mátyás' híres könyvéből ismeritek.

Bókot, földig hajlót ez atyailag gondoskodó napfiak' sógorai- meg komáinak!

Avagy talán nem is hiszitek, hogy javatokat akarják? — Ti hitetlenek! nem érdemlitek meg, hogy Confuczius' arany tanjai világítsanak üstökös koponyáitokra. Volnátok csak ti is chinaiak, majd belétek öntenék e' hit' ágozatait a' jószívű mandarinok, kik — úgy látszik, nemesak nem ügyeknek e' falak' lerontásán, de sőt újítgatják repedéseit, erősítik tornyait, 's mézshomokozzók védőfogat.

Lássátok bár:

* * *

I.

Nemes, nemzetes és vitézlő dudvai Dudvász Jónásné asszonyság saját curiáján háza 's kertje körül magas falat fonat — mogyorófaból, 's fölébe tövisbokrokat rakat, nehogy nemzetes kasznárné asszonyom' vitézietlen tyúkai veteményes ágyait fel-dúlva, a' nemesi magot a' mégcsak nem is nemzete-s kántorné' sövénytelen kertjébe hordják...

Egész farsangon át unalom öli Dudvászyné asszonyságot: mert a' közel faluk' nemes asszonyságait tőle, 's viszont tőlök őt, a' szörnyű hófuvatok el-falazzák; az pedig, hogy a' faluban lakó nemzetes kasznárné, vagy mégcsak nem is nemzetes kántorné' társaságában magát meglehetősen jól mulassa, az — mondom — derogálna ő tekintetességének.

Aztán püinkösthétfőn Dudvász Jónásné asszony-ság curiája előtt üldögél, 's nagy kegyesen fogadja az előtte elballagó kántorné' köszöntését; — de szóba nem áll vele, mert — pincsijét kell cziró-gatnia, mellyet a' szomszédban lakó báró úr küldé-neki nagy kegyesen ajándékba — lovásza által.

Az eklézsiában Dudvásyné asszonyság a' tiszteletes úrhoz közel ül, külön székben: mert Jéhova sem szeretné, ha a' nyáj' juhái összekeverednének. De imádkozik is ám buzgón Dudvásyné asszonyság, mert az ő bibliája szebben van bekötve, mint a' nemzetes asszonyé.

Hja, uraim! a' chinai fal.

* * *

II.

Nagyságos tömördöki báró Tömördökry Béla úr, mikor nyaronta jószágain mulat, igen szívesen látja tekintetes Dunnyogi szolgabíró és Tollasy eskütt urakat — mert úri székeknél, meg a' pálinkás kazánok körüli differentiákban sok szivességet tehetnek az uradalomnak.

De télre a' fővárosba jövéen, a' vácsi utcán sétál fel 's alá egypár 'tejfeles' dámával, és nem veszi észre, midőn a' tekintetes szolgabíró úr, ki olly nyájas arcczal szíja tajtpipáját, mint kecskefiú anyja' tölgyét, 's olly hetykén lógazza baljában czafrangos kostökét, mint páva hímes tollát, a' báró

urat nagy vidáman 's bókkal üdvezi. 'S ez nagyon természetes: mert midőn közelébe ér, midőn mellette elhalad, báró urnak igen fontos beszéde van a' 'tejfeles' asszonysággal ennek pincsijéről, kinek az ügyetlen nevelő tegnap este drágalátos lábacs-káira hágott.....

, Alázatos szolgálja a' méltóságos báró úrnak,' mond a' közlő szolgáló.

„Oh, das arme Vich!“ felel sopánkodva a' báró oly arczczal, hogy valóban kétes: a' mélságos asszony' ebcskéjén sajnálkozik-e, 's nem inkább a' kostökös üdvezlő bókját akarja-e viszonzni?

A' vendéglőben ül a' báró 's ebédel, midőn Dunnyogi úr már vacsorálni jött: mert a' színházi mutatvány legalább is 9. óráig eltart, 's ő gyomrát addig nem vezékeltetheti.

A' szolgáló nagy bókkal üdvözli ismét a' bárót, ki épen egy palacz 'rajnait' bontat fel, hogy azt egypár 'tejfeles' barátival kiürítse. — Szolgálóink, kit olly szívesen látott urbéri úrszekkor Tömördökry báró úr falusi asztalánál, egy mellette épen üresen levő székre telepszik.

„C' est mon gignon, qui me poursuit partout; lâtons nous!“ mond a' báró barátihoz, olly nyelven, mellyet a' szolgabíró chinainak tart.

'S a' ,tejfelesék' nagy vigyorgva tovább mennek.

A' szolgabíró néz és néz, és nem jut eszébe a' szegénynek a' — chinai fál!

III.

„Igen ám, Salamon úr, de máskép nem lesz öné a' gyapjú.“ Mond Izsák, az alkusz, Ritterheim Salamon nagykereskedőnek, magasztalva az alkut, mellyet részére kötendő vala.

„Oh édes, jó Izsákom, lassa, azt a' két forintot mázsájánál már csak lealkudhatta volna, a' kerekszám miatt is....“ „Hát a' gubacs, a' rongy, a' repce, Izsák úr? megkapjuk-e jó olcsón? Lás-son utána, kedvesem, ön ezermester.“

E' párbeszéd Salamon' üzletszobájában tartatott.

A' gyapjút megszerezte Izsák a' kerekszámú forintokon.

Néhány nap múlva Salamon nagyságos ne-
jével sétál a' dunasoron.

„Herr Szalomon! Herr Szalomon!“ hangzik
egyszerre; de Ritterheim úr, mintha nem is ő volna
a' Salamon, nevét nem hallja: már csak annál fog-
va sem, mivel épen gróf X* jő vele szemközt.

Salamon nejét bemutatja, 's igen bizodalmasan
beszélget X* gróffal — ennek lejárt váltóiról.

Izsáknak sietős mondókája van Salamonnal a'
gubacs, meg rongy, meg repcze iránt, 's nem is-
merve X* grófot, egész bizalommal megyen Sala-
monhoz, 's kezét illetvén, ismét nevén szólítja.

„Milly szemtelenség, mond haraggal Salamon,
az embert útczán így háborgatni!“

Izsák ellődul; 's nem jut eszébe, hogy Sala-
mon úr, a' dunasoron, kivált ha gróffal beszél,
legalább is a' római birodalom' herczegének véli
magát.

És szegény Izsák csodálkozik a' — chinai falon.

IV.

Tánczvizalom van — például a' pesti casino' teremében.

Jő a' ,tejfeles' dámák' egyike, 's mivel a' csattogó tánczosok miatt tovább nem mehet, az ajtó melletti pamlag' szélére ül; 's üvegszemén nézdeli a' „nem-tejfeles“ asszonyságot, ki mellé a' kaján sors őt vezeté.

„Kérem, gróf Szepi, karját!“ mond egy feleje menő arszlánhoz.

'S tovább száll aetherileg lebegve, mihelyt a' táncz megszűnék.

Vissza néz, hol ült vala, és kérdi nevét az asszonyságnak, ki szomszédnéja volt.

„Nem ismerem, mond arszlána; úgy látszik valami ,lateinerné.' Ha jól emlékezem, láttam őt az országgyűlésen, N* tanácsos' neje.“

A' jámbor tanácsosné aldotta sorsát, hogy közelébe olly szép dámát vezetett a' sors; 's nem is

gondolt arra, hogy közte 's a' dáma közti kis téren hatalmas chinai fal emelkedett!

De elég lesz; mert előbb lehet végére érni a' mongol-chinai, mint a' magyar-chinai falnak.

Magyar politicusok.

Hm....hja;—.....!
Egy magyar publicista.

Hogy a' magyar nemes született katona, azt mindenikünk — kik t. i. eléggé szerencsések valánk illy született katonácul születhetni — azt, mondom, mindenikünk tudja; mert, hiszen, mindenikünknek elmondá azt apja, vagy nagy-apja, sőt öreg mamája is — számtalanszor. De, hogy mi — jól értsük egymást, midőn azt mondom MI, akkor kétségtelen nemeseket értek — hogy mi született politicusok, publicisták, kormányférfiak is vagyunk, azt érezhetőbben csak néhány év óta kezdjük hinni.

Ezt, mint sok más üdvös dolgokat, municipális szerkezetünknek tulajdoníthatjuk, mely valamint

egyedüli, úgy legjobb iskola is — a' politicára nézve. Innen kerülnek ki a' magyar Pittek, Foxok, Peelek, Russelek, Talleyrandok, Molék, Thiersek, Guizot-k, 's a' t. mint szinte egész serege a' magyar O' Conelleknek!

Boldog Magyarhaza!

De bezzeg van is ám köszönet közdolgaink' menetelében! Olly rend, olly pontosság, olly szabatoság mint nálunk, nincs egy birodalom' köz ügyében széles e' világon.

'S ez nem is lehet máskép; mert hol minden táblabíró meg eskütt, meg írrok, meg megyei hajdu teljes joggal szól a' dologhoz, 's aztán kinek jobb torka van; azé az igazság: ott már csakugyan mindennek rendén kell lenni.

Sokan csodálkoznak, hogy ollykor köztünk egynémelly jobban kitalálja: mire van jelenen leg-sürgetőbb szüksége Angliának, mint maga Peel?

Hja, az illy csodálkozó elfelejti, hogy Peelnak koránsem volt olly jó political iskolája, mint a' mi publicistáinknak!

A' mechanikára még nincs tanítószék — legalább nincs comme il faut — a' pesti egyetemen; 's azért én mégis fogadni mernék, hogy bármellyik tiszaháti érdemes táblabíró úr jobban tudná igazgatni 's rendbe hozni „Galatea“ gőzösünk' gépeit, mint Mr. Pocklock, ki a' Bowring-strecti „Mechanik-Institutban“ végzé — nem ugyan „eminentiával“, hanem legalább „primával“ — tanulmányit.

Mintha látnám, hogy kaczogtok?!

Valóban nincs, min kaczognotok.

Hát azt gondoljátok-e, hogy a' „Galatea“ erőművei' igazgatása nehezebb, mint egy birodalom' gépeinek kellő, rendes mozgásba hozása és tartása?

Point de tout — épen nem.

'S ha még meggondoljátok, hogy a' mi hazánk' kormányzati gépei koránsem olly egyszerű, egészen önálló művezet, mint például a' „Galatea“ erőművei; hanem — házasságunk által — olly valami összeillesztett, több nemű gépekből alkotott egy egész, mellynek rugói, kerekei, katlanai, üstei, hengerei, billentyűi, szellentyűi, 'sat. 'sat. ezer meg ezer alkatrészei olly különemű érdekekből készültek, hogy rendes mozgásukra majd gőz, majd szél,

majd lapát, másutt megint fujtató, reszelő, fecskendő, 'sat. szükséges; ha mondom, ezt meggondoljátok: akkor talán mégis elhiszitek, hogy tiszaháti táblabíráink' legnagyobb száma, sokkal ügyesben foghatna a 'Galatea' gőz-gépei' igazgatásához, mint hazánk' politicája' kormányzatához?

Valóban, nincs min kaczognotok!

A r i s t o c r a t i a.

La nobiltà esiste in Europa
ed è indestrutti bile.

Botta.

Az aristocratia, a' szó' legszorosbb értelmében, ép' olly kevésbé valósítható: mint a' milly szép az eszme, mellyet kifejez: „a' legjobbak' uralkodása.“ Ha valahol, itt nygan gúnynyá tette az élet, a' nyelvszokás a' gyönyörű eszmét!

Ma — különös metamorphosis által — a' „legjobb“ annyit tesz, mint: „leghatalmasbb“ — „előjogos“, 's a' szó 'aristocrata' annyit, mint: 'a' hatalmasbak' uralkodása a' gyöngék felett'; vagy más szavakkal: 'urak' parancsolása az engedelmeskedő rabszolgáknak.

Megjegyzem, hogy én itt az 'aristocratiát' nem betűszerinti értelmében, hanem úgy veszem, hogy

alatta az előjogos polgárokat, 's jelesen nálunk, a' nemességet értem.

Sokan csodálják, többen sajnálják mindnyájan érezik, hogy az aristocratiának Magyarországbán is sok gyűlölője, sok ellensége mutatkozik.

Ezen ellenséges indulatban, sokan alkotmány-felforgatási irányt akarnak észrevenni, melly Danton' rendszerén kezdődvén, Robespierre' nyaktílján végződjk; 's ők viszont, ha illy vasgyuró antiaristocratákról hallanak, rettegésökben felkiáltanak: „censeo Carthagineut esse delendam“: azt hívéen, hogy csak így állhat fen Róma!

Én, valamint igen sok másón hazánkban: így ezen antiaristocratai szellem' nyilvánulásán sem csodálkozom; sem annak kifejlődéséből, terjedéséből és szilárdulásából a' hazára vést jósolni, nem merek, nem akarok.

Ha több nemes volna nálunk, mint mennyi plebejus van: a' nemesi aristocratiának — igen természetesen — kevésb ellensége fogna lenni; de miután ez nem így van, megfordítva kell állani a' viszonynak. 'S ez megint természetes; mert vajmi közönséges dolog gyarló embereknel az, hogy álta-

lában minden felsőbbet, erősbet, gazdagabbat, eszesbet, erényesbet gyűlöljön! A' gyenge irigyli az erősnek erejét, a' buta az okosnak eszét, a' rút a' szebbnek testi kellemeit, 'stb. 'S ezen irigység, valamint végtelen más bűnöknek, úgy a' gyűlölségnek is, szülője.

Minden felsőbbség, legyen az testi vagy szellemi, visszatetszik annak, ki alantabb áll. 'S pedig az emberek közt nem lehet egyenlőség, 's hol ez megszűnik, ott kezdődik a' gyűlölet, mely minden előjogban szabadsági üdvöt; minden terhecskében igát láttat az alantibbsággal; az iga pedig, ha bár aranyos volna is, mindig iga marad, 's nem volt nép, mely azt úgy megszokta, hogy lerázását meg nem kísértette volna. 'S ezen természeti, kiúrt-hatatlan inger egyedüli kulcsa az aristocratia iránti gyűlöletnek általában: nálunk pedig egy másik főoka az, hogy — kivált felsőbb — aristocatiánk, igen kevés kivétellel, már régi időktől óta, épen nem felel meg magas hivatásának, sőt a' legnagyobb résznek ma már arról csak tiszta fogalma sincs!

Ne csodálkozzék tehát az antiaristocraták' szaporodó számán nálunk senki: noha a' magyar aris-

tocratiának, ha egynek a' világon, dicső, 's igen tiszteletre méltó ős alapja van; 's noha szorosán vett proletariusok nálunk még nem nagy számmal léteznek.

Higyétek, a' fél század óta lábrakapó pénz-aristocratiának is eljövend napja. El, 's pedig tán hamarabb, mint jött a' nemesi aristocratiáé; mert ha a' felvilágosodó nép a' szent traditiókat kigúnyolja, ha a' felmagasztalódó ész az érdemekkel szerzett kitünőséget tisztelni felejt: sokkal kevésbbé fogja tiszteletben tartani azon aranynimbust, mellyet sokszor vakszerencse, gyakran fortély, legtöbbször nemtelen ügyesség tön valaki' sajátjává. Maga az ész-aristocratia sem képes mindig 's mindenkor tiszteletet vívni ki magának; 's hogy ellenségei száma, gyűlölői' serege csekélyebb, az csak onnan van, hogy az aristocratia' e' neme nem hat olly érzékenyen nyomasztólag a' népre, 's mert észszel sokkal kevesebben is dicsekedhetnek, mint akár nemesi születéssel, akár aranyteli erszényekkel: noha igaz különben az is, hogy az ész-aristocratia szinte olly kedvezménye a' teremtőnek, mint a' nemesi, 's mint — sok esetben — a' pénz-aristocratia: egyik t. i. herczegösöktől születik; egy másik milliós banquier-

től, 's a' századik, ezredik szép észt hoz magával világra. — Valóban, tout la même chose — csak-hogy különféle szinezettel.

Hogy a' pénzaristocrazia elleni had már is derekasan foly, nemcsak Anglia, de más tartományok' mozgalmái is tanúsítják. — Ez azonban sajátlag csak a' régi harc' folytatása: ,exordium initiü ante finem.' Előbb — 's helyenként még ma is — a' szolgák küzdöttek az urak ellen; a' pénzaristocrazia elleni had a' szegények' csatája lesz a' gazdagok ellen. — Csak a' nevek változnak, a' dolog az marad, a' mi volt.

Azt, hogy nálunk a' nemesség — mellyen kívül még most egyéb aristocraziánk nem is igen van — szép és magas hivatását épen nem teljesíti, alig szükséges bizonyítanom. Ezt, a' jobb keblü magyar érezi, 's annál inkább tudja is.

Erény és bölcsesség teheti nemessé az embert; erény és bölcsesség által tarthatja fen magát a' magyar aristocrazia is. — Bír-e e' tulajdonokkal? nem fejtegetem. Annyi bizonyos, hogy sokat el lehetne róla mondani azokból, miket Montesquieu a' törvények' szelleméről irt munkája' III. k. 5. feje.

azon szakaszában sorol el, mely e' szavakon kezdődik: „L' ambition dans l' oisiveté, la bassesse dans l' orgueil, le désir de s' enrichir sans travail, 'stb.“

Egy német publicista a' nemességben, hogy hivatásának korunkban megfeleljen, következő kelleket tart szükségeseknek: „a' nemesség gazdagsággal és birtokkal legyen összekötve, nehogy szükségéi által kénytelen legyen állása' fényét s nemét sárba vonzoltatni engedni; — ne létezzék maga a' nemesség közt azon öngyilkoló meghasonlat, mely azt inkább, mint bármi más, enyészettel fenyegeti: „mert ,omne regnum divisum desolabitur.' A' nemesség' egyes osztályinak egymástóli elkülönzését az alsóbb nemesség annál nehezebben tűri, minél kénytelenebb a' lenézést saját ügyfeleinél tapasztalni; — „a' nemesség nyitva álljon mindenkinek; de ne legyen pénzen vásárolható, ne mindennapi szolgálatokért szerezhető; — tiszteltessék az állomány' egyik oszlopa gyanánt a' kormánytól; — ő maga tisztelje a' törvényeket; — legyen magva az intelligentiának és notabilitásoknak az állományban, és tündököljék honpolgári erényekben.“

Nemde, ujjainkon számlálhatnók meg a' magyar aristocratiában azokat, kik e' tulajdonokkal bírnának? — 'S pedig Montesquieu a' felhozottakon kívül, még egyéb erényeket is kíván meg a' nemesi aristocratiában.

Ezek közül csak egy párt hozok fel: „a' nemesség' kiváltságai ne legyenek tiszteletre méltók csak és egyedül azért, mert szégyenletesek a' népre nézve; — a' nemesi családok legyenek nép, a' menynyire csak lehet; 's a' nép' egy része ne legyen soha polgárilag ura' rabszolgája.“

A' magyar aristocratiánál vajmi hiányzanak e' tulajdonok is. Kiváltságait többnyire azért becsüli, mert azokkal nem bírní szégyenlené; a' legnagyobb rész pedig chinai falakat állított maga és a' nép, sőt saját osztályai közé is!

A' magyar nemesség eredetileg olly alapokra állítottott, mellyek részére a' legszilárdabb tartósságot biztosíták. Szerezhető volt harczi és szellemi érdem által: nyitva állt minden bátornak és jeles észbeli tehetségűnek; — nem ismert sorában egyéb osztályzatokat, mint a' mennyiben az ország' kormányzására meghivottak talán megkülönböztettek; —

birtokkal járt. Egy foltja volt csak e' szép alapanak: a' meghódított nép' vagy gyávaelkűek' rabszolgái állapotja, 's e' foltot, mintán eredeti szép jelleméből már rég kivetkezett, még ma sem tudja magáról egészen lemosni.

Ha aristocratiánk' gyűlölein 's ellencin diadal-maskodni, 's az ország' diszére magát fentartani akarja, elkerülhetlenül szükséges, hogy eredeti alapjaira a' lehetőségig visszatérjen, hogy erényei által tündököljék, 's különösen, hogy a' mennyire csak lehet, nép legyen.

A' magyar aristocratiában, mint szinte megyei institutióinkban is tagadhatlanúl, sok democratai szellem volt, legalább kezdetben, 's jelenleg, úgy látszik, ezen eredeti típusra akarja azt ugyanazon nemesség' egy osztályzata visszavezetni; azon osztályzat t. i., melly hasonjogositól most — igen gyakran — lenézetik.

Ha a' nép kívánná amaz eredeti alapokra visszatérést, akkor a' veszély nálunk ha nem is nagyobb, talán közelebb leendne; most a' veszély még csak készülóban van: mert nehéz feltenni a' nemesség' bármely osztályáról is, azon kábaságot, hogy

érényei által tündököljék, 's különösen, hogy a' mennyire csak lehet, nép legyen.

A' magyar aristocratiában, mint szinte megyei institutióinkban is tagadhatlanul, sok democratai szellem volt, legalább kezdetben, 's jelenleg, úgy látszik, ezen eredeti typusra akarja azt ugyanazon nemesség' egy osztályzata visszavezetni; azon osztályzat t. i., melly hasonjogositól most — igen gyakran — lenézetik.

Ha a' nép kívánná amaz eredeti alapokra visszatérést, akkor a' veszély nálunk ha nem is nagyobb, talán közelebb leendne; most a' veszély még csak készülöben van: mert nehéz feltenni a' nemesség' bármelley osztályáról is, azon kábaságot, hogy önmagát akarja megdönteni. 'S azért e' tekintetben nem tartok egészen a' fenebbi német publicistával.

Romában akkor kezdett a' senatorok' hatalma és tekintélye — 's így uralkodása is — hanyatlani, midön a' nép kezdett forrongni, 's a' kormányzati részvételre vágyakodni. A' francziáknál szinte a' nép támadott fel 's döntötte meg az aristocratiát: midön a' velencei patriciusok a' néppel együtt vesz-

tek el. Itt, a' körülzánczolt aristocratia egyképen örködött a' nép' szabadsága —, vagy, ha úgy tesszük, annak elnyomatása — mint önmagáé felett: mert a' tizek' és hárnak' tanácsa — mint egykor az athenei arceopagiták — egyképen itéltek a' doge és halász felett. Franciaországban, kivált XIV. Lajos' kora óta, az elfajult nemesség volt mindenes, teljeshatalmu úr, még a' törvények felett is; 's a' nemesség' száma itt jóval csekélyebb levén, mint a' népé: amaz, makacssága miatt, nem maradhatott fen.

„Legjobb aristocratia — Montesquieu szerint — az, mellyben része a' népnek, melly nem osztályos a' hatalomban, olly csekély, hogy azt elnyomni a' nemességnek nincs érdekében; — legtökéletesebb pedig az, melly leginkább megközelíti a' democratiaát.“

A' nagy törvényphilosoph maga az aristocratia'nak e' mindkét nemére Athenét állítja fel példányképül. 'S lehet, hogy igaza volt; noha vannak, kik ellenvetik, hogy ő Diodort nem jól idézte: mert Antipater' korában az aristocraták' száma Athenében 9. ezret tón: míg a' szavazathól kizárt pol-

gároké 21 ezerre ment! Egyébiránt, ha az aristocriatiát természetes ellentétével vesszük — a' rab-szolgasággal, mellyel együtt, egy perczben született: akkor hajlandók volnánk azt mondani, hogy annak egy neme sem jó; vagy csak az jó, melly tisztán democratieus kormányformáknál a' hasonjogu polgárok' szavazata által jut a' kormányzási hatalomra.

Ennek képét kellene látnunk Magyarországbán, ha t. i. az öt-hatszáz ezerre menő nemességet elszigetelve vehetnők a' tiz-tizenegy milliónyi néptől. — Azonban megyei tisztválasztásink 's autonómialis kormányzatunk' eredményei még így is meghazudtolnák Montesquieut.

Legroszabb sarjadéka az aristocriatiának az olygarchia, vagy is az örökleti nemesség' csekély számának hatalma, mi hazánkban nagyon is otthonossá leendett, ha....

A' magyar antiaristocraták aligha az olygarchia' megszüntetése által, az aristocriatiát nem akarnák a' néphez lehető legközelebb hozni, 's így nálunk az aristocriatia' legtökéletesb nemét létesíteni. — Ha erre törekednek, hagyjuk őket: kár gátolni szándékukban; mert a' polgárok' democratico-aristo-

cratai vegyülete kétség kívül a' legbiztosb socialis
kapocs; a' mai aristocratia továbbá a' téresb alap-
zaton csak új támaszt és szilárd állást nyerendne —
mi pedig valamint saját érdekekben, úgy az or-
szágében is csak kívánatos.

Boldogok leszünk, ha ezen aristocratico-de-
mocratiai harcztot papiroson küzdjük ki, 's ha fej-
delmünket illy aristocratico-democratiai polgár-ve-
gyület fogja környezhetni.

N e m z e t i s é g.

Az attila hű bélyegét viseli a'
nemzetiség' magyar fogalmának.

Daguérreotyp.

† Képzeljetek egy homokkupacot, mellynek félig fonyadt fűszálait éjszakkeletről hidegen dermesztő, délnyugatról pedig különösen lankasztó szél borzogatja úntalan; és ha e' homokbuczkában hazánkat, a' rajta tenyészhető fűszálakban minket magyarokat nem láttok: úgy — vastag hályog van szemcitéken!

Azt mondják már többen: 'ne buzogjunk annyira nemzetiségünk mellett, mert az csak a' reactiont növeli szláv 's német ajkú polgártársainknál!'— De hát összetett kezekkel nézzük-e, mint sepregeti tova ízenként, szemenként az idegen szellő a' kis homokkupacot, 's mint aszalja fűveit?

Vannak, kik a' szláv reactiót a' magyar túlbuzgalomnak tulajdonítják egyedül, vagy legalább igen nagy részben.

Nem tudom, magokat mystificálják-e az illy jó emberek, vagy másokat akarnak ámitni? avagy nem megvesztegetett ügynökei-e a' szlávoknak? Már aztán nem akarom állítani, hogy épen arány és myrrha volna az ámitási díj: lehet az tömjén is, minek füstje soknak, kinek kivált aranya 's ezüstje untig van már, kedvesebb, illatozóbb az érez' kellemes pengésinél.

Német 's francia journalokban — nem rég — Nagy Péter orosz Cár' végrendeletét olvastam. Ezt, az illy mystificálók ellenében — nem tudom miért? — nem használták a' túlbuzgó magyarok' journalai. Talán elkerülte figyelmöket? Pedig hatalmas felelet lön abban megírva — körülbelöl másfél század előtt — a' magyar buzgalom' korholóinak, 's a' mai szláv reactio' hallgatag helyeslőinek.

Én ide írom azt:

„A' legszentebb és oszthatatlan Háromság, nevében, mi Iső Péter, minden származékinknak és utódinknak az orosz nemzet' trónusán és kormányán.

A' nagy Isten, kitől bírjuk létünket 's koronánkat, felvilágosítván bennünket az ő fényével és gyamolítván segélyével, megengedi nekem, úgy tekinteni az orosz népet, mint melly hivatva van arra, hogy egykor egész Europa felett uralkodjék. Én e' gondolatot azon alapítom, hogy az europai nemzetek, legnagyobb részben, az aggságnak hanyatláshoz közel állapotjára jutottak, vagy hogy ahhoz nagy léptekkel közelítnek; innen tehát következik, hogy könnyen 's kétségtelenül meg kell hódíttatniok egy ifju 's új nép által, mihelyt ez el fogta érni egész erejét 's egész növekedését. Én kelet' és Nyugat' tartományinak Éjszak általi megrohanását a' Gondviselés' végzeteiben elhatározott időszakos mozgalomnak tekintem, melly így nemzé újra a' római népet a' barbárok' megtámadásai által.

„A' gönczi népek' vándorlásai olyanok, mint a' Nilus' folyása, melly bizonyos időszakokban, iszapjával trágyázza be Aegyptus' elsoványult mezőit. Én Oroszországot mint patakot találtam, 's mint

folyót hagyom magam után; utódim nagy tengerre teendik azt, melly az elszegényült Europa' termékenyítésére van hivatva,, 's hullámai szét fognak özönlenni daczára mindazon gátoknak, mellyeket elgyengült kezek fognak ellenébe rakhatni, ha származékim tudják igazgatni folyását. Ezért hagyom nekik a' következő tanításokat; ajánlom azokat figyelmökbe és szilárd követésökbe:

1) „Tartsák az orosz népet folyvást háborús állapotban, hogy a' katona mindig harczedzett, mindig csatakész legyen, ne hagyják azt nyugodni, hanemha egyedül az állomány' pénzügyi javítása, a' sereg' kiegészítése, a' megtámadásra alkalmas pillanatok' megválasztása miatt. Igy segítse a' béke a' háborút, 's a' háború a' békét Oroszország' terjedése 's növekedő jólléte' érdekében.“

„2) Meghíni minden lehető módon Europa' tanult népeitől háború alatt a' vezéreket, és béke alatt a' tudósokat, hogy részesüljön az orosz nemzet más tartományok' hasznaiban a' nélkül, hogy saját övéiből veszítene.

„3) Résztvenni minden alkalommal Europa' ügyeiben és minden zavaraiiban, 's különösen a' Német-

országában, mely közelb levén, közvetlenebből érdekel.

„4) Felosztani Lengyelországot, folytonos zavart és féltékenységet élesztve benne; arannyal nyerni meg a' hatalmasságokat; befolyást gyakorolni, megvesztegetni az országgyűléseket, hogy hatni lehessen a' királyválasztásra; pártosokat nevezni, azokat pártfogolni, muszkaseregeket küldeni az országba, 's ott tartózkodtatni mind addig, míg alkalom leend azokat végképen ott hagyni. Ha a' szomszéd hatalmasságok nehézségeket tennének, pillanatra megnyugtadni őket feldarabolva a' tartományt, míg majd vissza fog vétethetni az, mi nekik általengedettett.

„5) Elvenni Svédországtól a' mennyit csak lehet, 's úgy intézni a' dolgot, hogy ő legyen a' megtámadó, hogy így meghódítására ürügy legyen. E' végből el kell azt szigetelni Dániától, és Dániát Svédországtól, 's versenycsöket szorgosan ápolni.

„6) Az orosz herczegek' hitveseit német herczegnők közül választani, hogy a' családi szövetségek szaporítassanak, 's Németország' érdekei ügy-

ünkkel közelebb viszonyba jöjenek, sőt egyesítesse-
nek, ottani befolyásunk' gyarapítása által.

„7) A' kereskedés' érdekében mindenk' előtt
Anglia' szövetsége kerestessék; mert ez azon hatal-
masság, mellynek leginkább szüksége van ránk ten-
gerészete' tekintetében, 's mellynek legtöbb hasznát
vehetjük a' miénk' kifejlesztésére. Fánk és egyéb
terményeink cseréltessenek ki aranyával, 's az ő
kereskedői és matrózai, meg a' miénk' között, foly-
tonos viszonyok létesíttessenek, hogy azok a' miénk'
hajózásra és kereskedésre képezzék.

„8) Terjesztessék ki a' birodalom szakadat-
lanul éjszakra a' bálti, és dél felé a' fekete tenger'
hosszában.

„9) Közelíteni kell, a' mennyire csak lehet,
Konstantinápoly és India felé. Ki itt fog uralkod-
ni, az leend a' világ' igazi fejedelme. Következő-
leg folytonos háborúban kell lenni majd a' törökkel,
majd Persiával; hajógyárokot alapítani a' fekete ten-
ger' partjain, elfoglalni lassanként ezt, mint szinte
a' bálti tengert is, mi két szükséges pont a' terv'
kivételére; siettetni Persia' hanyatlását; behatni egész
a' persiai öbölre; visszaállítani, ha lehetséges, Sy-

rián keresztül, a' régi levantei kereskedést, 's előhaladni az Indiákig, mellyek tárházai a' világnak. Ha egyszer ott vagyunk, könnyen nélkülözhetjük Anglia' aranyait.

„10) Keresni 's gondosan fentartani az Ausztriávali szövetséget; gyámolítani színre annak eszméit Németország' jövőendő királysága iránt, 's alattomban felingerelni ellene a' fejedelmek' féltékenységét. Iparkodni, hogy azok' egyike vagy másika Oroszország' segélyeért folyamodjék, 's a' tartomány felett egy nemét gyakorolni a' pártfogásnak, melly a' jövő uralkodást előkészítse.

„11) Rávenni az Ausztriai házat a' töröknek Európából kiűzetésére, 's közönyösíteni féltékenységét Konstantinápoly' elfoglalásakor, akár az által, hogy Europa' régi állományai ellene hadat támaszszanak, akár pedig úgy, hogy neki adassék a' hódítványnak később tőle visszaveendő egy része.

„12) Ügykezni, hogy Magyar- és Lengyelországban levő minden nem egyesült vagyis schismaticus görögök a' Cár körül egyesüljenek; középontjokká, gyámukká tenni magát, 's előre is papi felsőbbség és önuralkodás' bizonyos neme által egy

általános föhatalmat (Praedomination) megállapítani: ezek mindannyi barátok ellenségeink' mindegyikénél.

„13) Svédország felosztatván; Persia meggy zetvén, Lengyelország megnyüögöztetvén, Törökország meghódittatván, seregeink egyesítettvén, a' fekete 's balti tengerek hajóink által őriztetvén, eleinte külön és igen titkosan a' versaillesi, 's aztán a' bécsi udvarnak, az egész világ' urodalmának velök leendő megosztását kell javasolni. Ha a' kettő közül egyik a' javaslatot elfogadja, mi nem hibázhatik, mert nagyravágásuk - 's önszeretőknek hízgel, használni kell azt eltiprására a' másíknak, ki visszaáll, csatára kelvén vele, mellynek kimenetele kétséges nem lehet, miután Oroszország birná egész keletet 's nagy részét Európának.

„14) Ha, mi nem valószínű, Oroszország' ajánlatát mindketten visszautasítanak, tudni kellene czivódásba keverni azokat magok között, hogy mérítsék ki viszonosan egymás' erejét. Akkor, használván az elhatározó pillanatot, Oroszország mindenek előtt Németországot borítaná el egyesült seregeivel, mig ugyan azon idő alatt két hatalmas hajóhad indulna meg egyik az azowi tengerből, ma-

sik az archangeli kikötőből, megrakva ázsiai vándornépekkal, a fekete 's balti tenger felfegyverzett hadhajóktól vezetettve. Azok a földközi tengeren 's az Oceánon előnyomulva, egyrésztől elüzönlének Franciaországot, míg az alatt másrésztől Németország lenne elborítva, 's ha e két tartomány meggyőzetett, Europa többi része könnyen, minden kardvágás nélkül igába hajolna.

„Igy lehet és kell Európát meglódítani.“

*

Ekként szólt Péter Cár utódihoz. És a halála óta (t. 1725) lefolyt 118 évek' eseményei tanúsítják, hogy végrendeletének, ezen idő alatt, megérett pontjait utódai híven, 's a körülményekhez képest ügyesen és szorgalommal iparkodtak teljesíteni, elannyira, hogy ha bár apocryphnak volnánk is e végrendeletet tartani hajlandók, az orosz politicának egy század óta szakadatlanul folytatott iránya, melly itt Oroszország' kormányának tűzve van, nem ábránd, hanem szilárd, a leglogicaibb következetességgel vitt alapelv.

Az „europäische Pentarchie“ írója a' protectoratust illetőleg, igen szép javaslatokat tőn, 's pedig szépeket Oroszország' számára! Valóban kár, hogy az europai diplomatiának, 's jelesen Németország, kormányférfiainak annyi esze volt, hogy a' hatalmas éjszaki protector' kegyes ajánlatait el nem fogadták.

Az aldunai tartományokban és keleten, még Ázsiában is, — hol több, hol kevesebb sükerrel — látjuk protectoroskodni Oroszországot; sőt nálunk magyaroknál is érzi pártfogását a' sajtó: mert szépen megkiméltetik a' fáradságtól ezen jóindulatu és loyális hatalom' szent ügyekezeteit, nemes célait, habár csak magunk között is, hirdetni!

Azt mondják némellyek, hogy mély emberismeretet tanúsít az, ha magunkat korholjuk, midőn a' szlávokkal békét kötni akarunk.

Meglehet; de én nem látom: legalább mély szlávismeretet ezen vizás procedurában nem látok. A' szláv a' mellett, hogy minden alacsonyságra kész — mint Péter Cár' végrendelete is tanúsítja — kimondhatlanul dölyfös. Ő nem tud hű frigyes lenni; neki ostor kell kezébe, vagy békó labaira.

Ő zsarnok tud csak lenni, vagy rabszolga. Né-
zések a' historiát, és hazudtoljatok meg.

Ha látja, hogy a' magyar ,mea culpát' mond,
— ha mégis volna, miért modania kellene?! —
a' szláv nem tér magába: hanem negédes arczezal
néz körül mondván: „íme a' pimaszok látják, hogy
hibáztak, 's félnek; folytassuk harcunkat, győzni
fogunk!“

Negyedik hava, hogy a' híres akadémiai be-
széd tartatott; és sem Kollár, sem Jozepfi, sem
Csaplovics, sem Gáy, sem semmi hőse a' magyar-
országi panslavismusnak, nem mondta a' nagy szó-
noknak utána a' ,mea culpát!' hanem diadalt ülnek,
s' köszönő küldöttségeket neveznek — a' szép be-
szédért: azt hívén, hogy csakugyan mi magyarok
hibáztunk és vétkeztünk, ő mellettök pedig a' szent
jog' igazsága van!

En nem akarom tagadni, hogy voltak, és
vannak egyes túlbuzgók a' magyarok között, de
tagadom, hogy ország - 's megyegyülésileg több,
vagy csak annyi is tétetett volna, mint mennyit
Magyarországnak a' magyar nemzetiség' érdekében
tennie méltányos, sőt jogos vala. Ama' néhány

Ilír ott a' Száva' partjain, tiz hónap alatt több galádságot követett el, mint mennyi a' legtulzóbb magyarnak tiz év óta 's alatt eszébe juthatott — az amputationalis indítványt sem véve ki. 'S őket senki sem vádolja! Nekik szabad minden, mert elnyomattak!!...

Az istenért, elnyomattak!

'S vajjon ki által? — A' magyarok által! Valóban, azon néhány magyar, kit bal csillagzata közéjük vezetett, örül, ha békességben élhet, nem-hogy még ő az Ilírek' elnyomatására gondolna.

Nekik minden szabad mert jó és kegyes protectoruk van. Ollyakat nyomatnak Magyarország 's a' magyar nemzet ellen, hogy a' Spanyol sajtó sem tenne ki rajtok; 's a' magyar sajtó — köszönet Oroszország' pártfogásának — mélyen hallgat.

A' gyanúsítás' korában élvén, én nyiltan kimondom, miszerint nagy gyanúm az Ilírekre, hogy ők, bizonyos éjszaki fény' sugáraiba bizakodva tehetnek csak büntetlenül ollyakat, mik másutt hon-árusás' bűneként fognának tekintetni. A' galádságokban pedig többé kevésbé részesek majdmajd minden előljárók a' városnál, megyénél, iskoláknál

és papságnál; sőt éppen ezek, coryphaeusaiként tekint-
hetők az ilír zászlónak lúséget, a' magyaroknak
vészt esküdött ilír csoportoknak!

Itt uraim, itt, hol nem biztos a' polgár' élete,
nem a' gyöngéd hölgyek' becsülete, nem a' perle-
kedők' szent joga; hol igazság, jog, becsület, sze-
mély- és vagyon-bátorság a' felbőszült Ilír elem'
kegyelmeként nyerhető csak; itt, hol néhány hó
alatt iszonyú galádságok történtek, iszonyúbbak,
mint azok valának, mellyeket ismételve rótt meg a'
Szláv- és Ilír sajtó túlbuzgó magyarjainkban, de
mellyekről — hála Oroszország' pártfogásának! —
nélyen kell hallgatnia a' magyar sajtónak, itt nem
kél fel Draskovics János gróf, hogy szemére lob-
bantsa handsáros Ilíreinek botlásaikat, vétkeiket,
bűneiket! Itt nincs ,mea culpa'; itt ,Te Deum'ot
zengnek, mellynek refrainje ez:

„Oni tepei,
Vughrohlepci
Uj-magyari, cigani!“*) †

*) „Azok a' semmirevaló
Magyar kullancsok,
Uj — magyarok, cigányok!“

Azonban várjunk. Talán a' hatodik, tizedik hó meghozandja a' 'szláv-mea-culpát', valamint a' másod és harmad hó meghozta a' 'szláv gratiarum actiot' és az 'Ilír te-deumot'. — Német polgártársainknak eddig, valóban nincs arra szükségök: noha csak épen annyi joggal lakják e' hazát, mint a' szlávok; 's ezek' irányában, halogy történnének tulzások a' magyarok' részéről, ám mondjon ,mea-culpát' a' vétkező, ki bűne által minden esetre nagyon ártana nemzetiségünk' ügyének.

Mi pedig magyarok szakadozzunk diribre-darabra, ágazzunk ezer felé, hogy teljesületlen ne maradjon a' régi ének:

„Megverte az ég a' magyart,
Hogy ez soha össze nem tart!“

és hogy annál vígabban zenghessék az Ilírek kedvencz éneköket:

„Nek se hrusti šaka mala *)
Dusmaninow, neka jala
Ružne vu nas baca strěle,
Volje več i nam dozrěle,
Udrit' će i za nas sat!“

*) Hadd dühöngjenek maroknyi elnyomóink, hadd szórjon

Još w Horvatěh ima kervi,
Nit' ko slabi w prahu červi
Dadu gazit' narodnosti,
Stare svoje slobodnosti,
Nit' zatreti Slawski Rod!

Sve s' světu dalje diže,
Samo mi stojimo niže,
Bacmo dakle jaram tverdi,
Koj nam Slawsko ime gerdi,
I zakapa narodnost!

Sve vu krugu toga světa
Sědoglavac do děteta,
Slobodnost želi si zlatu
I prot blaga toga tatu
Oštrim mečem brani se!

csörgő nyilakat ráuk az irigység; majd megérik a' mi
akaratunk is, nekünk is fog az óra ütni!

Van még a' Horvátokban vér, 's gyenge porféreg-
ként nem hagyják gázolni nemzetiségüket 's régi szabad-
ságaikat, sem szláv nemök' tapodni!

A' világon minden feljebb emelkedik, csak mi ál-
lunk alant. Rázzuk le hát a' kemény jármot, melly mocs-
kolja Szláv nevünket, s' elteteti nemzetiségünket!

Minden e' gömbölyü világon az őszül a' gyerme-
kig, szabadságot kíván magának javaihoz, 's e' kincs'
tolvaja ellen éles karddal védi magát!

Dakle ostrit' jest nam meče,
Davor moćmi k nam priteče,
U potoku kervi jalne
Prati sve pogerde žalne,
Pudi perva zapoved!

U tom vrėdnom svetom boju,
Verne bratje silnom broju
Najte zadnji bič Horvati,
Slavstva dičnog' silni brati,
Dana vam je jaka moc!

Van se dižite iz tog' praha,
Hajd u smert prez svakog' straha!
Zlobu nek razbije zloba,
Van sad van iz sužnjeg' groba
K stanovitom vladanju!“

*

Elesíténünk kell tehát nekünk is kardjainkat, hatalmas hadi Isten segítsen bennünket, az irigy vér' folyamában minden sajnós piszkot lemosni legyen első törvény!

E' méltó szent háborúban, hív társak' temérdek számában ne legyetek utolsóak a' Horvátok; dicső Szláv-ság' számos testvérei, nagy hatalom van nektek adva!

Emelkedjete fel e' porbul, halálra minden félelem nélkül! Roszat a' rosz törjön meg, ki most, ki a' szolgaság' verméből, a' valódi birtokba!

Végül, visszatérve e' cikkem' mottojára, megjegyzem, hogy igen is, sajnos tapasztalunk, mint keresi nálunk a' legnagyobb rész még ma is 'egyedül' bőujjas Attilában, pengő sarkantyúban — a' sallángos kostökök' divata, égnek hála! úgy látszik kissé csökkenni kezd — és legújabbán a' körtánczban a' magyar nemzet' phönixi dicsőségét, jövőndő nagyságát!

Ezekben lelkismeretes pontossággal utánozza keleti fajunk' sok 'bogara' — a' chinaiakat, kik pedig a' leghatalmasb, legdicsőbb nemzet a' világon — noha csak saját üstökös koponyájokban; mert az angol már máskép vélekedik a' 'mennyei birodalom' e' földi nyulairól. 'S ha majd a' chinai falak köztünk a' cosmopolitismus' magasztalt, civilisáló tégelyciben készült kartácsok' vakító fényére dőledezni kezdenek: akkor talán azok' romai alá temetendjük az attilát? és nem ütköznek meg a' cosmopolitismus' magyar hősei, ha ezüst-csatos czipőben, labtyukban és térdig érő plundrában kalamajkát tánczoland Kinizsy' ivadéka!

Tudtomra, egy nemzet sem lett naggyá a' cosmopolitismusnak ép olly tág, mint szép tanja

által. A' mai hatalmas nemzetek legalább, mind nemzetiségökre építék kifejlődésöket. A' francia jelesen, egész világot saját nemzetisége' kaptájára akarta ráháznai, 's így ő a' nemzetiséget legnagyobb kiterjedésben üzte, azaz: cosmopolitisálta. Lehet, miszerint azáltal, hogy a' druidok' öltönyeit fecskéfarku kabátkával cserélte fel, hatalmas lüktetést adott cosmopoliticus ügyekezeteinek: de ha nála a' fecskéfarku kabát, meg hajporos, fodrozott vendég-haj hű bélyege lehetett a' nemzetiség' francia fogalmának: miért nem volna szabad a' magyarnak is attiláját becsben tartani? Avagy ép olly nehéz a' civilisatiót a' bőujjas attilába szivárogtatni, mint a' milly nehéz abban robotolni?...

Ez csak a' 'szabótul' függ.

Közvélemény.

Les sages ont dit, que l'opinion
est la reine du monde.

Segur.

Nem egyhamar hallunk mi magyarok valamit gyakrabban emlegettetni, mint a' közvéleményt és — a' népszerűséget; kivált az elsővel telvék időszaki lapjaink. Annyi felette, ellene, mellette az értekezés, mint nedves nyári nap' meleg reggelén a' — vargánya? vagy inkább a' szarvasgomba.

Van egy szellemdús írónk, ki annak létezését irataiban kereken tagadja. Hiúskodás!... Avagy nem azért vette-e fel ismét író tollát, hogy a' közvéleményt saját nótájára megtanítsa?

Én hiszek a' közvéleménybe — mert hittek nálam okosb emberek is.

Segur is írt a' közvéleményről hatodfél lapot, nagy 8ad réthben; és a' mi embereink igen jól tennék, ha azt, mit Segur irt, olvasnák. Öt egész 's néhány másodperc alatt átfutbatnák.

Pascal is írt felöle — egy kis lapot; 's mind a' mellett', hogy olly nagyon magasztalja, kevés jót mond felöle. Szerette volna látni azon olasz könyvet, mellynek czímén — 'Della opinione regina del mondo' — Segur értekezését kezdette; de bár nem láthatta, vele tartott mégis, — kivéve a' rosztat ha volna benne. — A' záradék becsületére válnék a' legfurfangosb eszű magyar politicusnak is.

E' 'reservata' is mutatja, hogy Pascal okos ember volt.

Ki a' közvélemény' játékát, a' népkegy' változékonyságát, olvasva, nem hitte: arról köztünk néhány hónap előtt, saját tapasztalatából meggyőződhetett.

Mi azonban furcsán állunk a' közvéleménynyel, és még furcsábban a' népkegygyel. Amazt néhány szájas ember teremti, megyegyüléseinkben; emezt rá

fogjuk a' népre, mellynek nálunk sem szava, sem befolyása a' közügyekbe.

Lefordítottuk mi — apáink azt bizonyosan nem tevék — a' romai közmondást: 'Vox populi, vox Dei'; és azt modjuk magyarul: 'nep' szava, isten' szava!'

Sohasem volt szerencsétlenebb fordítás, vagy inkább kölcsönzés, mint épen e' példabeszédé. Ugyan miként is nyilatkozhatnék a' nép által nálunk az isten' szava? — E' példabeszédet ha nagy-hírű Dugonicsunk fölvette, mindenek előtt ki kell küszöbölhünk példabeszédei' gyűjteményiből, 's csak akkor engedjük ismét azok közé igtattatni, midőn majd a' népet gúnyolni nem akarjuk.

Addig maradjunk a' közvéleménynél, mellyet néhány százezer nyelves ólombotos, bicskás, baltás 'nemes' ember tud teremteni. Arra: vajjon hirlapokban, kávéházakban, vagy épen holmi füstös casinokban nyilatkozik — e' inkább, mint megyei terekekben? ne sokat figyeljünk; elég, hogy közvélemény van!

Különös egy portéka az a' magyar közvélemény! Kedvencz hőseit korunkban kizárólag csak

politikai pályán található. Egy kis ész, egy kis név, és még inkább egy kis dühös szónoklat a' kormány, vagy aristocratia, vagy papok ellen — és kész az 52. megyébeni közvélemény! Egy kis okosság, — vagy ha jobban tetszik, eszelyesség — gyáva engedékenység a' nagyobb-nyelvűek iránt, egypár jó pezsgős ebéd — és kész a' közvélemény — egyes megyékben!

A' kivételek olly ritkák, hogy szabályunkat módosítani teljességgel nem vagyunk hajlandók.

És konok állat az a' közvélemény. Legtöb-
bet szólnak zsarnokságról kegyenczei; a' ki ellen-
ben elég vakmerő csak hajszálnyit is távozni azok-
tól, miket hőseitől követel, azt a' vulgusba ta-
szítja magától, és szerencse, ha ízekre nem tiporja.

Azt mondják: szellemszilárdság fő, 's egyedüli
kelléke a' közvélemény' birtokának; melly annál
biztosabb tulajdona lehet akárkinek is, minél in-
kább szereti a' kedvencz tárgyakat tühegyre feszí-
teni, vagy sziklacsúcsra felesigázni?... Ki egy-
szer engedett a' feszítésben, annak 'feszításmeg'et
kiáltanak bajnoksárai. — Az veszve van!

De változékony állat is az a közvélemény; 's ez nem is lehet másként. Emberek teremtik; 's ember miben lehetne állandóbb, mint az állhatatlanságban? Innen van az a szomorú tapasztalás, hogy legkitünőbb leventéit elébb el szokta hagyni, mint magok szeretnék, vagy reménylenék.

A' hazafiságra nézve legkülönösebben vagyunk mi közvéleményünkkel. Nem annyira szép tettekből, mint czikornyás szavakból füzi nálunk e' szélselyes menyecske koszorúit. Ezer valódi hazafiú tett, 's csak egy úgynevezett 'servilis' vagy 'fontoló' szó, és ime — kóróvá száradt a' cserkoszorú!]

De ez így volt, 's így is marad mind örökre; nemcsak nálunk, hanem minden nemzetnél, melly a' közvéleményt ismeri — a' világ' végeig.

Sok ostobát összefecsegett egy valaki egyik hírlapunkban a' század' szelleméről, század' óhajtásiról, kor' kivánatiról 'stb.; egy ideig azonban hallgatott e' philosoph-publicista, mélyen megfontolt bölcsesége elnémult! Aligha a' kor töle mást nem kívánt, mint illy haszontalan fecsegéseket, vagy talán ki akarta fontolni a' világból a' közvéleményt, mi a' század' szellemének nyilatkozata. — Most

oda kapaszkodik nagy publicistánk frakfarkába, hogy bölcsesége' sulyával nyomatékot adjon — talán — a' közvélemény' tagadásának?

Tagadni a' közvéleményt nálunk is szintolly kábaság, mint volna más nemzeteknél, hol annak nyilvánulására milliók' szava harsog fel. A' különbség csak az, hogy másutt talán milliók, nálunk pedig csak százak' vagy ezrek' robaja idézi fel a' közvéleményt. Millió vagy száz — eredményben egyre megy. Egyik olly zsarnok, mint a' másik; egyik olly változékony, mint a' másik.

Okos — ildomos, eszélyes — ember sohasem száll szembe a' közvéleménnyel, hanem hozzá simul. Viz ellen úszni, vagy közvéleménnyel dacolni, egy képen kábaság. Az úszót ellankasztja a' viz' sodra, a' daczolót összezúzza a' közvélemény' rohama.

Voltak és vannak ma is, kik azt hiszik, hogy a' közvéleményt csak a' gyöngék rettegik, 's az erős lelkűek meghódítják! Az illy balgáknak eszméjük sincs a' közvéleményről; ez épen annyit tenne, hogy egy Hercules képes két Herculest legyőzni.

Sokan azért iparkodnak a' csergalyt virányban tartani, hogy fényljenek. Ezek magoknak élnek, nem a' hazának, nem a' nemzetnek, nem az emberiségnek; alávaló önzők, kik a' legszentebbet is készek buta negédőknek feláldozni. — Mások hozzá simúlnak, mert érzik, hogy nélkülük a' haza' javára magas eszméiket nem valósíthatják, az emberiséggel jót nem tehetnek. Ezeknél az akarat szent; 's minél kevésbbé vegyítik saját magán érdeköket a' játékba, érdemök annál nagyobb.

A' közvéleményre nincs meg mindenkor erkölcsi és politikai érdeme. Lehet közvélemény, melly szentet és üdvöst; lehet ismét, melly rosztat és károst legyez. Ki nem ügyekezve annak miségét megismerni, zászlója alá esküszik, kénytelen-ségből teszi — ha okos; buta hiúságból — ha együgyű. Daczolni, még a' rosztat és veszélyesnek tetszöt legyezö közvéleménnyel sem lehet: itt azoké az érdem, kik változtatásában sükeresen munkálkodhatnak.

A' közvéleménnyel úgy vagyunk, mint a' szép, de csapodar hölgygyel: mig hódolunk neki, azt hiszük, hogy egész kegye miénk; pedig szám-

talánok boldogított versenytársaink. Az okos nem hisz neki, de udvarol bájainak, hogy kegyéből ki ne essék. Kimondhatlanul féltékeny: egy szó, egy kacsintás egy másik hölgyre, vége jó indulatának. Igazi grisette, vagy 'lorette' inkább, mert azé, ki neki többet — áldoz.

Az arany szinte hozzá fér, mint mindenhez a' világon. Danaët az arany ellen nem tudá megőrizni a' réztorony. Pénzen nem egyszer látunk közvéleményt — habár csak 'en miniature' is — vásároltatni: Corteseink bizonyosan közvélemény, 's a' csengeri ólymos botokat, meg a' nagykállói bicskákat nem viszik ingyen a' teremekbe, a' fejér tollakat pedig szinte pénzen adják.

Van egy lapunk, melly közvélemény' focusának tartja magát; 's e' lap már egypárszor mennydörgött a' nyers erő ellen. Pedig a' nyers erő a' közvélemény' egyik nyilatkozata, mit elnyomnia sohasem sükerülend, és elnyomnia neki legkevésbbé volna érdekében: mert ha megszűnnek a' köröző sugárzatok, mi fogja melegíteni a' focust?

Alkotmányos országban, ha azt akarjuk, hogy az alkotmány holt betű ne maradjon, sohasem fog-

juk teljesen megszüntethetni a' nyers erőt; mert nem nyomhatjuk el a' közvéleményt. Kinek több aranya lesz, és ki szebben fog tudni szólni a' ,nemes' tömeghez, az fogja magáéva tenni az illy közvéleményt. Itt szorosán áll: ,hodie mihi, cras tibi!' — Épen mint a' halálnál.

Mi magyarok büszkék vagyunk aranyszabadságunkra! Ez a' magyar közvélemény' leg-hatalmasb, 's egyszersmind legműbb kifejezése.

Igen sok ember van, ki legbüszkébb azon szép tulajdonára, mellyel vagy nem bír, vagy melly leggyöngébb árnyéklatban van meg egyéb jeles tulajdonai mellett. Így tartják magokat többen jeles vadászoknak, bár egész életökben bakoknál egyebet nem löttek. Mi szinte így vagyunk 'aranyszabadságunk'kal: sem együtt, sem külön nem bírjuk azt; azaz: aranyunk sincs, szabadságunk sincs, aranyszabadságunk pedig épen nincs; mert köszönöm én azon szabadságot, melly a' tyukodi ólymos botokról, a' nagy kállói bicskákról, vagy a' hevesi fejér tollakról kacsintgat felém! Avagy, ha van aranyunk, nints szabadságunk: mert eladtuk, 's árán ólymos botokat és bicskákat vásároltunk.

Gentz azt mondja egy helyütt munkáiban: „a' szabadság' szava, természet' szava.“ És Gentznek igaza lehet, de nálunk sokszor más-kép van a' dolog. A' szabadság' szava itt gyakran arany', vagy — mi már most egyre megyen — banknóta' szava! A' közvéleményt t. i. bank- és cigány-nótán vásároljuk; 's e' közvélemény leg-hatalmasabb, egyszersmind pedig legsajátságosabb kifejezője a' mi szabadságunknak.

Ismerek egy megyét, pedig nagy és hatalmas megyét, épen a' Duna' partján, hol a' közvélemény egyetlenegy ember' hiúsága által is szokott alakul-ni!... Ő legalább is Foxnak képzei magát; ő a' legfáradhatlanabb, a' legkimeríthetlenebb orator, 's a' 'tétovában' kivált ezermester. Epen nem csu-da tehát, hogy képes közvéleményt alakítani, mi pedig genieknek sem mindig sükerül! E' tisztelt szónok, valóságos lángész; 's csak az kár, hogy a' lángot mindenikünk látja, de eszét, magán kívül, senki sem hiszi.

Néhány év előtt egy ns. grófit magasztalt nálunk a' közvélemény. Taval fáklyát tartott és zenét csinált a' P. Hirlapnak — a' közvélemény,

és szerkesztőjét 'nemzetünk' emberének' kiáltá ki!? Vajjon melyik e' kettő közül az igazi közvélemény?... Az igazit bajos volna kitalálni. Én azt tartom, a' tavali idélt — de mégis — magzata volt az évek előtti közvéleménynek, 's olly arányban növekedett: a' minőben kezdett a' ns. gróf felhagyni 'advarlásival a' közvélemény' bizonyos kovácsinál.

Most egy kis fegyverszünet van a' közvélemény, és közvélemény között. Nekem úgy tetszik, mintha keresztbetett gerendákon egyensúlyozgatnák magokat a' közvélemény és a' nem-közvélemény. A' gerendák végtelen hosszú vezérczikkek.... A' szerkesztői tárczában — mint koronként hallhatjuk — folyvást nyilatkozik ugyan, de úgy látszik, hogy nyilvánulása csak tartalékseregként őriztetik, 's a' síkra nem igen akar kiszállani — kivált az adóval! — Ez igazságtalanság, 's megérdemelné legalább is azt, hogy az 'örök zsidó' ellene óvást tegyen.

*Conservatio, reform,
juste-milieu.*

‘Kinek van — meg akarja tartani; kinek nincs — szerezni akar.’

Ezen eszmék tökéletesen kifejezik a’ két nagy political kérdést: *Conservatio* és *reform*?

A’ munkát, természeténél fogva, ezredik sem szereti; ’s mivel ‘könnyen’ szerezni kedvesebb mint munkával és fáradsággal; ’s azoknak száma, kiknek nincs, sokkal nagyobb azokénál, kiknek van: innen a’ *reform*’ tömérdek barátja napjainkban is.

‘Adjunk, de úgy, hogy magunknak is maradjon’; — ez a’ *juste-milieu*.

Pártolói’ száma csekély: mert a’ kinek van, rendszerint keveset sem örömet ad.

S a j t ó.

Lé trône, qui jamais ne souffrit
de partage.

Physiologie.

A' magyar sajtón a' nagy-daguérreotyp' írója,
à la 'lófuttatás' talán csak illyformán esett volna
keresztül:

„Sajtó? — sajt-ó! azaz: ó sajt, vagyis lip-
tai sajt?

De én, bar újoncz művész, fontosnak tar-
tom e' tárgyat, mintsem hogy illy croquis-alakban,
mi — közbevetőleg legyen mondva — a gymeste-
rek' művész kezei után sokkal nagyobb szerűn tűn-
hetnék fel, mint előre gondolnók, rajta átesni
akarnék.

A' magyar sajtó — az időszakit 's különösen
a' politicait akarom értetni, mert a' tudományos és
szépirodalmi sajtó bizony alig érdemel még figyel-

met — egypár év óta ‘óriási’ (igen kedvencz szó a’ sajtó’ egyik orgánjának kezelőjénél) haladást tön; és ha már egyéb institutióink nem is, ez legalább a’ nemzeti jellemet derekasan megtartotta — az örökös csivódást!!

Sokan mondták, hogy a’ ,Pesti Hirlap‘ uj aerát teremtett az időszaki sajtóban. ’S igazuk van. Mert annak szerkesztője volt első, ki publicistai készsűltséggel lépven a’ journalistícai pályára, a’ mellet, hogy — igen okosan — azt jővedelmi forrásul használta, nem emészttette hiába a’ nép’ zsírját, hanem dolgozott is; saját vallomása szerint annyit, mennyit alig egy európai journalista!?!... Azért érdeme, minden rabulisticus fogásai mellet is, megvan! Nem tagadhatni azonban, hogy a’ ‘Hirnök’ derekasan végezte az előmunkákat: a’ megyei életet t. i. ő vezérelte első a’ journalistícai térre. Ez szép és jó volt; hanem egyebet ennél nem is tett ám; mert bármi szép észtehetséget tegyen is fel sok magyar a’ ,Hirnök’ szerkesztőjéről, azt csak nem fogja kétségbe hozhatni, hogy az, megelégedve a’ journalistícai — a’ lap’ első évében (mint mondjak) igen szép — jővedelemmel, nem

sokat fárasztá tollát a' vezér- vagy egyéb csikkeik írásában, hanem igen kényelmesen beelégedett a' csillagokkal és kereszttekkel.

A' ,Jelenkor'?... Erről, ha szófintorgatásait kivesszük — mi egyébiránt (ha valakinek éppen úgy tetszenék) szinte érdemül is vétethetik — mint időszaki sajtó-orgánról említést is csaknem kár tenni. Legalább mai neve valódi satyra tartalmára. Gróf Széchenyi István kötött frigyét vele legújabbban; de kivéve a' gróf' cikkeit — mellyek bizony meglehetősen unalmasok olykor — a' lap éppen nem a' jelen kor' tüköre. 'S miként is lehetne az, midőn szerkesztője Tasso' ,Jeruzsálemén' meg a' ,Dies irae' épületes sorain kívül, alig adta jelét olvasásának: már pedig e' két költemény nem igen nyújt publicistai tanulmányokra anyagot....

A' ,Világ' halad fontolva. Hogy olykor visszsa is tekint, sőt visszsa is megy, mint legújabbban a' nemzetiség' ügyében, az, lehet hogy menthető: de bizonyosan meg nem bocsátható; 's innen azon nem alaptalan panasz ellene, hogy nincs határozottság elveiben, noha különben ellenci sem igen tagad-

hatnak, miképen úgy van szerkesztve, hogy diszcre válik a' magyar időszaki sajtónak.

A' ,Nemzeti Ujság' újabban nagy haladást tett — a' megfontolt visszamenésben. Előbb t. i. vesztegelt: most halad — ha hátra is. Egyébiránt meglássuk, meddig halad.

Legyen szabad mármost jellemeznünk sajtónkat.

Az egész torzképe a' millió ajkáról hangzó magyar alkotmányos szabadságnak. Torzképe mondom, mert a' magyar sajtó szabad is, nem is. Szabad, mikor és miben a' vizsgáló' szeszélyének, sőt igen gyakran a' nem-vizsgálók' kedélyének is tetszik; nem szabad, mert szeszélytől függ és kedélytől. Ezren vannak, kik panaszkodnak az előleges vizsgálat ellen, 's ezen ezrek közül alig tizhusz, ki a' szabad sajtót szeretné — legalább kedves önmagára nézve; 's ha egy mód sükerült a' kormánynak a' ,nosce te ipsumot' a' magyar elé tartani: sükerült azon ügyes fordulat, mellyet a' sajtókezelésben pár év óta eszközölt. Azonban, szent szándoka: ,a magyar alkotmányos szabadságot élet-erős testté, alakítani', megtermendi üdvös gyümölcsseit, mert mi leszünk azon nemzet, melly a' saj-

tőszabadságra egyedül tintaöntéssel és tollkarczólással fogott nevelődni.

Mi a' politicalai pártokat illeti, nem merném állítani, hogy van csak egy is, melly a' journalisticában tisztán, határozottan képviselve volna; hanemha a' papi párt, de mellynek valamint jelene már alig van: úgy még kevésbbé lehet jövődjé. A' 'Nemzeti Újság' mind a' mellett is, hogy szép erőket egyesíte újabb kezelése körül, nem fog megfelelni a' czélnak, mellyre ezen erőket összegyűjté. Mint politicalai lap, vallásos színével, melly minden sorát átlengi, nem fog soha annyira emelkedni, hogy nevezetes hatásteljes pártot alakítson. A' természet vissza megy ugyan őszrül a' kikeletre, de csak a' télen át; így az emberi ész is; ha tavaszát elérte, nyarára siet, 's nem hanyatlik vissza a' nagybójtbe a' nélkül, hogy előbb adventjét át ne élje... Nálunk az ész most kezd fejlődni, 's a' 'Nemzeti Ujság' hívei már is vissza akarnák azt riasztani a' fagypontra alá. Ez nem megy; 's valamint óriásnak hiába nevezgetjük intelligentiánkat: úgy való más részről az is, hogy fejlődését 's férfiosodását elnyomni senkinek sem lesz hatalmában.

A' 'Pesti Hirlap' mióta specialitásokba ereszkedett, elvesztette eredeti typusát. Fent 's alatt kezdte ő rontani — mint radical laphoz illett; most már fontolgatva halad, 's szereti emlegetni az alkotmány' sánczaí' fentartását. Democratizáló irányával felsült; 's ez nagyon természetes: mert a' nép nem érti, 's a' kik értik, azoknak nincs nagy kedvök dogmaiban osztozni. Olvasói' nagy száma koránsem mutatja, hogy párt képződött köröle, mellynek határozott iránya volna; mert kétséget sem szenved, mikép előfizetői 's olvasói' legnagyobb számát azok teszik, kiknek érdekeit megtámadta. A' spanyolszerű emphasis, mellyel szerkesztője vezérczikkei többnyire iratnak; a' bátorság, mellyel az ország' létező institutióinak majdnem mindegyike ellen sikra szállt; a' rabulisticus tapintat, mellyel minden kérdést összevissza csavarni elég ügyes, bámulókat szereztek neki inkább és vak követőket, mint őszinte rokonérzelmű párthíveket. De azok' száma napról napra csökken, 's jövődjéje a' Pesti Hirlapnak is csak akkor leend, ha majd az aristocratái 's democratái pártok nálunk egymástól különválva egymás ellenében szorosán ösztetömegesedtek.

Unalmas egyoldalúsága, melly csak politicát ölel fel, szinte nincs dicséretére neki, 's ha eljövend a' kiábrándulás' ideje, gondoskodnia kell a' többoldalúságról.

A' ,Világ' megfordulása' első hat hónapjában elérte magaslati pontját. Mig vezére gróf Dessewffy Aurél élt, jelentősége nagy volt; azóta mindegyre hanyatlik. 'S ez nem csoda. Pártja nincs, mellyet képviseljen, noha talán az országban legtöbbben vannak, kik political véleményökkel e' lap' irányához legközelebb állanak; de szinte legkevesebben, kik őszintén megvallani batrák volnának, hogy, ők fontolva akarnak haladni — miután ez nem népszerű! Egység 's öszhangzat' hiánya az, mi e' lapban hiányzik, noha nem tagadható, hogy elvbeli ingatagsággal alaposan senki sem vádolhatja: mert a' megfontolást hiven — Janus' módjára — követi. Nekem úgy látszik, hogy élete hosszú nem leend; mert a' tengés, melly egy pár más lapokat már is elfogott, előttem nem élet. Ha sírba száll, azon megnyugvással költözhetik apjaihoz, hogy czéljának megfelelt: első gyújta fáklyát a' journalisticai téren a' Pesti Hírlap' füstös lámpájához, 's miután azt ele-

gendőkép megvilágította, elszenderedhetik bú's fájdalom nélkül.

A' ,Jelenkorba' gróf Széchenyi István egy kis moschusz-szüreményt öntött, mi benne a' lelket egy kis időre még fentartja; de véglobbanás az, mint a' kialvó gyertyabélé. Hol az életműszerek annyira elkoptak, ott csak újakkal lehet tartós erőt kifejteni. Helmeczy és gr. Széchenyi István, mint a' ,mult kor' emberei, legalább együtt, az organismust nem képesek újakkal pótolni. — Meglássuk. A' grófnak lehet ugyan systemája; de a' systemák' korszaka nem a' Jelenkor; és a' függetleu lapot nem szeretű Helmeczy nem azon csömöte, mellybe nem es gyümölcsöt termendő galyt lehetne oltani.

A' ,Hirnök' — mint mondá — minden politicalai párton felülemelkedett; de épen azért közel van a' rogyáshoz, mert emelkedése közben elfeledte, hogy a' magasban szédelgés kapja meg az embert. — Vajjon lesz-e belőle ,Magyar Moniteur?'... Ily sinecurára szerkesztője igen alkalmas leendne, 's vetélkedhetni fogna Grün A. úrral, ki — mint

irjak — megtestesült embere Horácznak, kiról ez éneklé:

,Impavidum ferient ruinae.'

Egy sajátságot feltalálunk minden magyar lapban kivétel nélkül — az eredetiséget belföldi czikkeiben, melyekre nézve hiálapjaink egy külföldi laphoz sem hasonlítanak. Itt, minden politicalai lap megyei életünk' viszhangja, 's e' viszhang olly hatalmas, hogy hozzá fogható nincs egész világon: mert nem hallottam még olly echót melly ötvenkét-szer zúgná vissza érthetőleg — kevés variatiókkal — a' mondott hangokat.

Ha van javítani való a' magyar journalisticában, arra a' megyei hírek' szerkesztése váraozik. Ezt rendszeríteni kell; mert lehetlen nem únnia a' bácsinak 52-er olvasni azt, hogy a' borsodi levélben mi foglaltatik?

Külföld' tekintetében még jobbadán szolgálai fordításokkal tömvék az illető rovatok. Első volt a' ,Világ' melly — a' ,Hirnök' E*** jegyü néhai bécsi levelczője' utmutatása szerint — egy kis önállóságra kezde emelkedni, 's ezt követé ollykor

a' ,Pesti Hirlap'; de egyik sem vitte még a' dolgot
oda, hová annak előbb utóbb jutni kellene — önál-
lóságra; mi azonban, viszonyinkat külföld' irányaban
tekintve, jóformán ,pium desiderium' fog maradni
még igen soká.

Ó sajt-ó!

N é p s z a k á c s .

Ki mint főz — úgy talál.

Dugonics.

A' Világ, melly a' rohanók' szavajárásaként sötétséget hirdet csak, sötétségei közt ollykor-ollykor igen világos dolgokat szokott elmondogatni.

'Napraforgói' közt valóban vannak, melylyek ellentétben a' főnebbi szójárással, igen is szeretnek a' világosság után forogni; noha azt a' rohanók nem akarják látni, magok a' fontolók pedig, mint a' sárga virágot, mellytől nevöket kölcsönzék, le-vagy inkább elnézik.

Egyike ezen sárga virágoknak nem régiben illy szavakkal fordult az úgynevezett hirlapi nap után:

*

A' népszakács.

,Éhezik a' nép és fizet!' ez hallatszik örökké,

'S ím a' szegény népnek végre szakácsa akad:
Ez kétszer főz a' jó nép' számára hetenkint,

'S hízik-e a' nép most!' — nem! — de szakácsa? — igen!

'S mit kap e' konyhából a' nép 's mit sürge szakácsa?
Pénzt imez; és étkül az betüt és papirost.

Akartok-e commentárt e' sárga virághoz?

,Illyekhez — mondaná a' népszakács füszerezett tálalmányaiban — nem kell commentár!'

És neki igaza van.

Hanem a' sárgaság nem tetszik a' népszakácsnak; mit én igen természetesnek találok; mert gyomrát ronthatná meg — a' népnek, melly a' neki tálalt betü meg papiros által valóban nem tett meg szert 'hasacsára'; 's azért az illy virágokat legjobb sötétségben hagyni — a' nép konyháján.

Másutt, például Angliában — meg Chinában is talán? — már eddig illustrálták volna e' szép sárga virágot. Kár, hogy nálunk nincsenek vállal-

közöbbs könyvkiadók, vagy inkább kár, hogy legvállalkozóbb könyvkiadónk a' népszakácssal azonegy konyhában főzöget; különben, mernék fogadni, hogy ezen néhány sor, — 150 percentet jövedelmező — kötetnyi illusztrációkban keringne a' magyar közönség' kezén: elannyira, hogy még a' szakács is sárgaságot kapott volna tőle.

Hanem neki vasgyomra van — mondják?

'S én hajlandó vagyok hinni; mert pár év alatt nemcsak sótlan kenyeret, de más átkozott betűmeg papiros-étkeket is meg kelle emésztetnie a' szegénynek; 's őt mindezen — valóban nem olümposzi — étkek' daczára is, nemcsak nem lepte meg a' sárgaság, de miként a' magyar Martialis mondja:

„'S hízik-e most a' nép . . . szakácsa? — igen!“ —

Mi lesz belőled szegény hazám, ha illy szakácsok találhatnak neked még sokáig?

Néped majd meghízik, mint a' manchai lós' apródja . . . Vigasztalódjál!

P i e t a s.

Laudator temporis acti.

Horatius.

Nincs tárgy, mellyről többet 's ékesebben lehetne írni vagy szólni, mint a' — pietas.

De viszont, nincsen tárgy, mellyről hálátlanabb munka volna írni vagy szólni mai világban, mint épen a' — pietas!

Még nincs két éve, hogy egyik hazánkfia — nem ugyan sokat, de igen szépen, igen lelkesen — írt e' thema felett; és vajjon mi sükere lett szép, lelkes szavainak? — Olvastuk, magasztaltuk, és maradtunk mint voltunk — pietas nélkül. — Egészen magyarosan.

Az értekezés szép volt, a' hő kebelből ömledező szavak szívig hatottak a' nemszívteleneknél;

de nem volt — korzszerű! 's hozzátehetjük még, hogy helyén sem volt? mert félig meddig satyrája lön a' lapnak, mellyben megjelent, 's mellynek egyéb — vélt vagy való — rossz oldala mellett, legrosszabb az vala, hogy a' pietast nem ismeré, 's így nem is gyakorlá. A' törvénykönyvi 'avas obscuritas', a' 'Felelet', 'stb., mik ugyanazon lapnak sarjadéki, ezt kézzelfoghatólag igazolják.

Fáy pietasrólí értekezésében meg akarta magyarosítani a' latin szót: ő 'kegyelet' nek nevezé azt. — Nem gondolta meg a' derék író, mikép nem a' tiszavidéki áldott tér az, mellyben e' külföldi, magát túlélő növény tenyészessék, 's nem a' magyar lég az, melly azt növelhesse.

Eredetiségben is csak nevérol ismerjük, hát átültetve mint szerethetőök meg azt mi magyarok? **Kegy, kegyelem**, nálunk csak folyamodásokban ismerős szavak: élő szótáraink köz — főleg megyei — életben, nem ismerik azokat. — Szép, de szerencsétlen eszme volt ez a' magyarosítás!

Ha hosszasabban írnék a' pietasról, én magamat vádolhatnám hiú munkával; tehát nem írok.

Még is nem fog talán ártani, ha értelemhatározását, vagyinkább körülírását megkisértem?

Lássuk:

A' pietas elavúlt latin szó, mellyet Páriz-Pápai- és Molnárban feltalálhatunk ugyan, de mellyet az életben hasztalan keresünk; hasonló a' régi aranypénzhez, mellyet musacumokba teszünk, 's bár benső értéke megvan, forgásba mégsem jut: egyike azon szavaknak, mellyekre a' dévaj Horac' 'multa renascentur' ja alig alkalmazható; olly szó, mellyet mi magyarok, míg latinul tanultunk, meglehetősen értettünk; de mióta sem latinul, sem magyarul nem igen tanulunk, nem ismerünk. Magyarban, mint puristák, nem szenvedhetjük, megmagyarosítani pedig nem bírjuk. — Olly szó, mellyet a' civilisatio, kivált pedig az anyagi művelődés, egészen kiküszöbölt a' használatból, 's mellynek a' vörös sapkák nyakát szegék; 'sat.

„Pietas ad omnia utilis!“ — mondák a' jesuiták.

„Pénzen mindent vehetni“ — mondjnk mi.

A' fordítás nem hü ugyan, hanem — való.

K o r m á n y.

Un gouvernement . . . parfait ne
convenient pas à des hommes.

Rousseau.

Nincs, nem lehet állomány, melly kormány nélkül csak egy perczig is fenállhatna. Ezt mindenki tudja, 's mégis mindenfelé olly sok ellenzője van a' kormányoknak. Oka az, hogy a' kormány' kezében a' hatalom; a' hatalmat pedig, valamint önkezeben mindenki szívesen látná: úgy nem örömet tűri a' máséban.

Magyarországban még csak néhány év előtt is, sokan nem tudták elkülönözni a' kormányt a' király' személyétől: pedig tudhatták, tudniok kellett volna, hogy még a' fejedelem — a' végrehajtó hatalomnak alkotmányos országban kifejezése — sem teheti mindig azt, mit akar. — Vannak ministerei, kik

az ő nevében a' törvények' végrehajtását intézik. 'S ezek lehetnek a' fejdelem' és nemzet' megbízottai — de nem soha fejdelem.

Hol a' kormányférfiak csak a' fejdelem' megbízottaiként tekintetnek, 's nem képviselik egyszersmind a' nemzeti akarat' nyilatkozatának többségét: ott egyedül a' fejdelemnek felelnek tetteikért. De hol a' kormány egyszersmind a' nemzeti akarat' nyilvánulásának többsége' nevében is áll a' hatalom' polczán; ott a' nemzetnek is tartozik felelettel.

Magyarországban nincs felelős kormány: mert ministereit a' király maga választja, a' nélkül, hogy választásában a' nemzeti akarat' nyilatkozatára figyelnie kellene. Az ellenzék megdöntheti ugyan az illy férfiakat: de helyökbe saját pártja' férfiai azért mégsem lépnek. — Nekünk még nincs képviseleti kormányunk; azaz nincsenek ministereink, kik a' politacai pártokban nyilvánuló nemzetakarat' többségének volnának képviselői.

Alkotmányos országban ez baj; de nem kell feledniünk, hogy házasságunk' ideje óta majdnem korunkig, gondunkat többnyire kül- és bel- ellenek

foglalák el; és hogy a' képviseleti kormány' theoriáját is kissé tisztábbra, 's a' nép' körébe szinte csak az újabb kor fejtette, vezette.

Házassági viszonyaink is olly bonyolultak, hogy azok' szerencsés, mindkét felet megnyugtató kiegyenlítése nem könnyű, 's kivált nem egyikét percz' műve. De nincs elzárva mégis minden kilátás ellőttünk arra, hogy azok mindkét fél' kívánatára kibonyolítottassanak, 's a' nemzet' többségének akaratára vezérelje a' fejlődmet magyar ministerei' választásában.

Ha ez meglesz: akkor a' ministeri felelősség nálunk sem fog hiú szó maradni: mert a' megbízott mindig köteles felelni tetteiért a' megbízónak.

Most a' magyar kormány fölül áll minden pártokon: mert nem képviselője a' politicalai pártok' egyik töredékének sem. Kik mellette állnak, azt — legtöbben — koránsem pártérdekből vagy vonzalomtól teszik; hanem mert magok is vagy részesei a' végrehajtó hatalomnak, vagy azzá lenni akarnak.

Míg a' politicalai pártok kifejlenni nem fognak, addig nálunk képviseleti kormányról, 's így felelős ministerekről még csak szólni is kora. Jelenleg,

felelős ministerek' hiányában, egy biztossága van a' magyarnak, az t. i. hogy lelkisméretes királya van, 's hogy azok, kik környezik, többnyire jó szándéku, tisztalelkű emberek. De, mint előttök voltak: úgy jöhetnek helyökbe is olyak, kik a' tulajdonokkal nem bírnak; 's akkor mit tegyen a' nemzet? — E' lehetőség leginkább sürgeti a' felelős, vagyis képviseleti kormányt Magyarországra nézve.

Szerencsénk, hogy a' kormány nyal most nincs bajunk. Egymás közt czivódunk, 's e' czivódás szolgál magvül a' pártok' elkülönzésének. A' kormány, úgy látszik, szenvedőlegesen nézi e' pártfejléseket, mert erejének bizony nem sok jelét adja. Jól teszi, ha azt akarja, hogy a' képviseleti kormány' jövődjét engedje a' nemzetnek előkészíteni.

Mit feltartani nem lehet: annak szabad folyamatot engedni eszélyesség.

Hogy azok, kik pártjához tartozóknak vallják magokat, mellette nagyobb energiával nem lépnek fel: azt csak önmagának tulajdonítsa. Ki könnyen sárban hagyja ügyfeleit: az sohase számítson arra, hogy ha viszont az ő szekere akadna meg, emelésére siessenek azok, kiket a' bajban magokra ha-

gyott. — 'S ez egy másik oka annak: miért áll
mai kormányunk minden párt felett.

Pártot pártolással lehet csak szerezni 's össze-
tartani, még olly kormánynak is, melly nem kép-
viseleti, mint a' miénk.

Á t a l a k u l á s.

‘Haladás!’ — ‘Átalakulás!’

Örökös refrainjei a’ magyar reformereknek, ’s már a’ conservatívek is utánok dadogják — mint szajkó kézorgona után, az ‘O du lieber Augustint’.

Egy tisztelt barátom, kit sokan kissé eszelősnek akarnának tartani, azt mondá minapában: „ti azt gondoljátok, hogy hímes szárnyú lepékké fog a’ magyar átalakulni? Koránsem. A’ magyar már leélte dicsősége’, nagysága’ korszakát — most hanyatlik, sőt vonaglik, ’s át fog alakulni, mint lelketlen test — hamuva!’“

Az ég ne adja, hogy jóslata teljesedjék; de én tartok tőle, hogy political működésünket tekintve, nemzetünk igen jó úton van — a’ koporsó felé!

A' zsidó emancipatio 'cum accessoriis' a' tyukodi ólmos botok, zabolchi bicskák, mog bizonyos, fáklázatok — aligha fáklás, circumdederunt'ja nem lesz a' magyarnak!

No de se baj; hisz' addig csak elkészül — talán — az 'Üdvlelde'?....

Egyet szeretnék csak tudni: a' zöld hernyók is be fognak-e oda juthatni, avagy csak a' selyemhernyók?

De hát Noë apánk' bárkájáról nem volna-e jobb átalakulásunk' e' korszakában gondoskodnunk?... Abban, minden esetre, a' tisztátalanokbul is menekedhetnék meg egyegy pár...?

Megjegyzem, hogy nem az indítványozó gróf gondolatján 'kell' mosolygnom: mert az eszme nagyszerű, magasztos alakban tűn fel előttem is; hanem azon, hogy ő a' 'magyart' — zöld, meg sárga, meg selyemhörnőjét, 'sth. — egyesíthetni, 's gomófonásra képesnek hiszi.

Oh, gróf úr, ez egy — nekem úgy latszik — nem 'practicus' gondolat!

P á r t f ő n ő k.

Kolompos után bög a csorda.
Dugonics.

Alkotmányos országban — de hol az alkotmány ne legyen holt betű — lehetlen, hogy politicalai pártok ne létezzenek. — Ezek szinte, mint maga az alkotmányos élet, fokenként fejlődnek tisztára.

Nálunk, mint a' spanyoloknál is, úgy szólván, embryók csak; de majd kiforriák magokat az eszmék és kedélyek, 's a' pártok tisztán elkülönözve fognak állani, mindenik saját eszméivel és elveivel. — A' kezdet már megtétetett.

Hogy az úgynevezett ellenzéki párt — melly jelenen Magyarorszában de facto nem létezik, nem létezhetik: mert nincs pártokat 's így közvéleményt képviselő kormány, mellyel czivódjék, 's melyet

megdönteni iparkodhassék — hogy mondom az el-
lenzéki, vagyis inkább radical párt nálunk mindig
előbb tisztába jövend, mint a' fontoló vagy papoló
(conservativ), az kétséget sem szenved: mert több
gondot fordít elvei' kiforrasztása - 's tisztítására, mint
bármellyike az utóbbiaknak *).

Egyik oka ennek az, hogy a' magyar radica-
lok mindig gondoskodnak főnökrül, 's azzal most
is birnak — a' conservativeknek pedig főnökük
nincs. Főnök nélkül pedig politicali pártot képzelni
szintolly kevésbé lehet, mint vezér nélkül tábort,
— fő nélkül élő testet.

Hol főnök nincs, ott főnökök vannak. És
helyesen mondja Dugonics: 'sok bába között elvész
a' gyermek.'

Ez egyetlen, de még soká orvosolhatlanúl ma-
radó baja a' magyar conservativeknek. Sohasem

*) Egy asszonyosság, ki élete' legnagyobb részét megyében
töltötte, minapában így nevezé el a' magyar politicali pár-
tokat: szellemesdik és anyagosdik. Az elnevezés
tökéletesen kifejtí a' mostani pártok' ügykezezeit, és
sokkal helyesb' mint mellyet egy 'politicali bolygó csil-
lag a' megfontolás' nehéz asztala mellett esze' nagy
megerötetésevel a' világra hozott!

olvastam vagy hallottam, hogy csatát nyert volna olly hadsereg, mellynek harczy állását 's működését azonegy időben több vezér határozta volna el saját kénye 's belátása szerint.

'S vajjon mi oka e' főnöktelenségnek a' conservativeknél?

Semmi egyéb, mint — hiúság, és önzés. Ez szüli, hogy főnökök' sokaban, egy főnökök sincs.

Mig emberök volt is, ki a' főnöki szerepet méltán viselte, addig sem tadtak körülé 's vele megférti; akkor is voltak, kik szereték mondani: 'miért lenne inkább ő vezér, mint én? nekem bizony nincs kedvem közlegénykedni.'

Az e' pártbeliek még nem értik, vagy nem ákarják érteni political lételök' fontosságát. Sok köztök a' középszerű capacitas, 's ez legroszabb minden pártnál: mert az illynek veszik magokra legnehezebben a' másod rendű szerepet, főnökségre pedig teljességgel alkalmatlanok.

Egy francia könyvben egykor e' tárgyról következőket olvasék: „Hiúság az, mi korunk' embereit megrontja; a' hiúság, ezen utálatos hiba, melly a' legszebb nevekkal ékíti fel magát, 's a'

függetlenség' és méltóság' köpenye alá rejtőzik.... Az értelmiségek' széthulladozásának, az erők' végtelen elfecsérlésének, a' minden rendű emberek' 's vélemények' teljes tehetetlenségének titka — a' hiúság. Saját fényével akar mindenik tündökölni, 's elszigeteli magát. Senki sem akarja eréjét mások' erejéhez kapcsolni, féltvén, nehogy azok által elhomályosíttassék, elenyéztessék.... Mindenik központtá akarja tenni magát, 's ragyogni szomszédai felett.“

Mintha a' hazánkbeli conservativek'rajzát adta volna a' francia író, annyira illenek e' szavak embereikre. Csak egy vonást feledett ki rajzából, a' félénkséget. Mert vannak e' párt' férfiai közt egyének, kik igen helyökön volnának a' főnökségen; de azok megint roszúl értett szerénységökben, vagy épen nyilvánosságtóli félelmökben visszavonulnak: meglehet azonban, hogy azt -részt azért is teszik, hogy főnökségre vágyó másod rendű barátjait el ne idegenítsék.

Midőn a' közvélemény jelel ki valakit főnökül, akkor nem áll hatalmában a' pártnak azt ollyannak el nem ismerni. 'S az is egyik nagy baja a' ma-

gyar coservativeknek, hogy illyet nem tüze eléjük a' közvélemény.

De még mindig kérdés: hogy ha bár ez megtörténék is — a' mint hogy volt idő midőn a közvélemény róluk is gondoskodott — elfogadnák-e a' magyar anyagodik az illy főnököt, 's nem dolgoznának-e azon, hogy a' kellemetlen vendéget nyakukról lerázzák.“

Ha a' múlt szólhat a' jelenért, a' felelet nem nehéz. Nekik illy főnök sem kellenc. Ők készebbek kudarczot vallani, a' közügyet feladni és csatavesztési szégyent tűrni inkább, mint hiúságukat feláldozni. — Oh, erre van tanulságos példa a' magyar politikában, 's pedig több egynél.

Ez oka, hogy erőre e' párt nem kaphat hogy bár férfiai' szama, még intelligentiára nézve is, sokkal fölülmulja a' radicalokét, az országban mégis mintegy elenyészik. Folytonos cselszövények által ugratja tovább azt, ki főnöke lenni tudna 's érdeme volna; tiz, ötven, száz áll helyébe, egyik ügyetlenebb mint a' másik, egyik félénkebb mint a' másik, egyik nagyobb kedvelője a' titkoknak 's

titkos fondorkodásoknak, mint a' másik. 'S e' végtelen apró csaták közben a' legszebb tábor tönkrevetetik.

Ragaszkodás, a' hódolásig pártjához; 's önmegtágadás, a' politicalai pártférfiak' mulhatlan tulajdona; a' pártfőnökbek pedig e' kettőn kívül még politicalai 's magán életbeni egyenesség is kívántatik. Például álljon ő mind ezekben pártja' férfiak közt. A' lángész nem épen nélkülözhetlen kellék. Voltak pártfőnökök, 's pedig jelesek, kik a' főnebbi tulajdonokkal bírván, diadalmasan mérköztek meg elleneikkel lángész nélkül is. A' viadaltér' és eleni erő' ismerete, a' küzdelmi fegyverek' helyes megválasztása és gyakorlat által kiképzett ügyesség, a' lángész' hiányát sokszor sikerrel pótolák a' pártfőnökökben.

Ö s i s é g.

Maradjon! Maradjon!!!

Zabolchi közgüles.

Az ösiségnek ma — istennek hála! — már alig van véde. De védelmet nem is érdemel; mert hogy az iparra és kereskedésre az által, hogy annak leghatalmasb egyik tényezőjét a' földtökét, birtokbizonytalanság által nyüghben tartja, végtelenül károsan hat, csak azoknál nem axioma, kik mellette jól megvoltak — míg az egész ország senyvedett.

Eltörlése 's az általános birhatásjog megalapítása ellen egyik legnyomatékosb okul az hozatik fel, hogy az ösiség tartotta fen a' magyar nemzetiséget.

Ha ezen oknak mégis mathematice biztos alapja volna — mint hinni magam is szeretném.

Mert — magunk között maradjon — ha valaki képes volna meggyőzni engem arról, hogy az ősiség' eltörlésével Magyarországnak csak második része maradna meg: akkor torokrepedésig fog-nám kiáltani: 'maradjon! maradjon!! maradjon!!!'

Azonban tények szólnak és bizonyítják azt, hogy — szabály szerint, mert egy fecske még nem csinál nyarat — azok tudnak legkevésbé magyarul, azok foglalkoztak az ország' ügyeivel legkevésbé, kik legtöbbet bírnak; 's így a' mult épen nem szól mellette, a' jelen alig, 's a' jövő.... Ki tudja, mi lesz abból?

De kinek van tehát javára az ősiség? — Lássuk.

Az alsóbb rendű nemességnek, kiknek egyes telkek után kell élniök? — Bizonyosan nem. Ők legfőlebb is elperelheték — és elperelhetik — egy sessiócskájokat ősi birtokuk' netaláni visszaszerzhetése' fejében, hogy aztán bérlett te lken — csücsüljenek.

A' közép rendű nemeseknek, kiknek curiájok is van már? — Alig. Hol vegyen pénzt, hogy ősi jószágát visszaperelhesse? A' szidónál? 150 per-centre! Becsületcs hitelezőnél nem kap, mert saiat

curiája sem szolgál biztos hypothekául az adandó kölcsönre, 's pedig épen az ősiség miatt! 'S aztán, ha szert tehetne is becsületes kölcsönre, még mindig megeshetnék, hogy aránylag bizony czekély értékű curiája — mert: 'res tanti venditur, quanti aestimatur' — beleríjon a' 6. száztólias kölcsönbe! De a' per még nincs ám megnyerve! 'S igen könnyen megtörténhetik, hogy a' különben jó birtokú curialis nemes, minden ősi jogaival együtt, két szék közt pad alá — csücsüljön!

A' dynastáknak tehát? — Meglehet. Az eddigi tapasztalás nem igen meggyőzőleg tanúsítja az ősiség' hasznait rájuk nézve: 's újabb időkbeni zavaruk ellenkezőt mutat....

De ha talán mégis a' nagyobb földbirtokosoknak hasznukra volna az ősiség: lássuk, harczoló-é mellettök az annak védelmére felhozott mázsás argumentum?

Nagy Lajos király előtt nem volt ez országban ősiség, 's a' magyar nemzetiség még a' tatárdúlást is — elég bajjal ugyan, de égnek ezer hála! — szerencsésen kinötte. — Az anjoui házzal kezdődik az idegen elem' legveszélyesb elharapo-

zása ez országban, vele az ipar' és kereskedés' nyüge is, melly I. Lajosnak „nagy“ nevet biztosított — a' XIX. századig talán?

Ki tartotta fen hazánbban a' magyar nemzetiséget?

Felelet:

1 or) a' jobbagység, mellynek az ósiség 'terra incognita.'

2 or) az alsóbb rendű köznemesség, melly abból egy batkányi hasznót sem kapott, 's nem is várhat.

3 or) a' közép rendű nemesség, melly általános jólétre mellette sohasem vergődhetett;

4 or)

A' nagy földbirtokosokat — kezemet szivemre — nem sorozhatom a' feleletbe. Tegye, a' ki akarja.

A' nagyobb birtoku aristokratia az által, hogy a' magyar nemzetiségből — igen kevés, latba sem igen vethető kivétellel — szörén szálán kivetkezett, épen nem élhet (legalább tiszta logicával nem) azon argumentummal, hogy 'az ósiség folytonos istájpja, egyetlen támasza volt a' magyar nemzetiségnek.' —

Ez ellene harczol; mert ő bizony sem színre, sem lélekre de még csak ajkra sem — Magyar.

Tartsátok fen tehát az ósiséget — ha úgy tetszik, mert mert mivel úgy tetszik!

— De hát a' majoratusok és senioratusokkal mit csináltok?

‘Oh azokat már fen kell tartani — “minden” áron; mert nélkülök....’

No 's hát mi lenne nélkülök? Talán csak nem hiszitek, hogy Magyarország nem marad Magyarország?

Kezet szívre, uraim; valljátok meg: mit tesznek, sőt — bizony már szép idő óta — mit tettek senioraink 's majorescoink e' szegény haza javára? mivel mutatták meg, hogy ők igaz szívü hő keblü magyar polgárok?

Szóval?

De hiszen alig, vagy épen nem, vagy — legjobb esetben is — minden harmadik tud csak közlök magyarral szólni.

Tettel?

Nem tudom, gróf Széchenyi István majoresco-é, vagy senior-é — mert bizony nem örö-

mest forgatom 'a' gothai almanachot?' — de kivüle ugyan ujjainkon számlálhatjuk ám meg a' seniorok' meg majorescok' hazafiúi áldozatait; 's én meg vagyok győződve, ha gróf Mebizelech, vagy báró Kuriutovicsevszky fognák bírni, kivált olly — majdnem — ingyen birni azon szép istenadta majorescói földeket, annyit mint ők, ha nem többet, bizony ők is teendnének.

Azonban az ősiség' eltörlését nem is igen ellenzik a' senioratusok' és majoratusok' baráti. — 'S ez igen szép tanúbizonysága tágkeblű szabadelműségöknek! Csak az kár benne, hogy a' köz és közép rendű nemességnek ép úgy van érdekében az ősiség, mint az úgy nevezett magasbnak a' senioratusok meg majoratusok. Vagy azt gondoljátok, hogy a' kevesb számu senioratusok majd fen fogják tartani a' magyar nemzetiség' 'magvát?'

Nem hiszünk, urak; nem hiszünk.

Ex ore tuo te judico

Magyar financiariusok.

Adózzatok.

N.

Az adó kérdése erősen foglalataskodtatja reformereinket — kik jobbadán szeretnének adatni a' máséból; és conservativeinket — kik nem szeretnének adni a' magokéból.

Sokan vannak, kik mondják: adunk bizony mi örömet, csak tudassátok 'mire' és 'ki kezébe' — meg 'milly arányban?'

Véleményem szerint nagyon hibáztak adóztatást sürgető reformereink, hogy ezen kérdések' megvitatása előtt fúttak meg a' harczy tároगतót az ősi 'arany szabadság' ellen, 's a' 'szűz vállak' adó alá leendő görnyesztése végett. — Minden okos ember akarja tudni, mielőtt penzét kiadja: miért, és ki követeli?

Az adó ügye most szomorú állapotban van. Pedig szomorúbb lesz sorsunk a' mainál, ha minél előbb nem fizetünk.

Én nem a' 'szent jog' és 'örök igazság' meny-
dörgésével kezdtem volna az adót feszegetni. —
A' mai magyar adózó, ha dolgozni szeretne, kön-
nyen lefizethetné adóját. Az összes egyenes adó
összelete kerekcszámmal: 4,400,000. e. ftot tesz éven-
ként, azaz: 11 millió ftot v. cz. Magyarország'
adózó lakosságának száma (szinte türedék nélkül)
11,000,000; 's így a' katonai adóból egy v. ft. jőne
minden adózóra; 's ha a' házi adót szint annyira
tesszük — jutna egy egy adózóra 2. v. ft. melly alatt
pedig — szegényt és jobb gazdat összevéve — egy
sem fogna megszakadni! Ezt mi nemesek jól tud-
juk, 's azért a' 'szent jog' meg 'örök igazság'
szava nálunk nem sokat nyom; mert adómentesíteni
a' mostani adózókat csakugyan ti sem akarnátok?

Talán így szólhattunk volna: „lássátok, ti el-
szegényedtek, zsidók' és görögök' kezei közé juttok;
ipar és kereskedés kell ez országnak: mindkettőbe
tőkéket kell fektetni, hogy kamatokat húzlassatok;
neckünk nincs sok pénzünk, de adjunk keveset,

kezdjük kevéssel, míg majd megszaporodik, baró Fényesy 1. ftot; gr. Pompaházy kettőt; hg. Csillámy ötöt, 'stb. és összeállítunk egykét milliót, mellynek hasznát aztán ti is húzzátok. Arról, hogy végtelenségig se a' kormány, se a' megye ne csigázzon benneteket, gondoskodjunk; stb.“

De e' rendszer nem tetszett; a' nemesség, melly 500,000 főre megy ez országban — valamint személyétől, úgy birtokától sem akar adózni!

Ha személyét — vagy költőibben: 'szűz válát' — továbbra is adómentesen látni akarjuk, nem bánom; de hogy földbirtokáért, kazánjáért, gyaráiért 'stb. ne fizessen — az már pogány logica!

Én — azon meggyőződésben, hogy illy magamszórú parragi embernek is szabad illy fontos tárgyban hitének lenni — azt hiszem, hogy a' mai adózók' terhe — míg majd a' körülmények másképp nem kívánják — maradjon meg, a' mint van; de a' nemesség is fizessen 'egyenes adót, a' többi adózók által viselt teher' arányában — a' házi; a' katonai helyett pedig — az országos pénztárba-

Én még jobb szeretném, ha ez a' sok pénztár, a' kezelés' könnyebbége végett, egyesítették, 's

egy országos pénztár fizetne minden megyei, királyi, kincstári, városi 'stb. tisztviselőket, katonákat és közintézeteket; 's lenne egy magyar finanszministerium — a' tárnok' elnöklete alatt, a' királytól és az országgyűléstől nevezendő tisztviselőkbül alkotva; függésben a' királytól, és felelőség' terhével az ország iránt; 's melly tartana megyéenként, városonként 'stb. fiókpénztárakat a' helyhatósági szükségck' gyors fedezhetése végett.

A' megyei autonomiának ezen pénzkezelési csorbítása talán csak hasznára válhatnék: mert sok pizkosságotkul megóná a' tisztviselőket és — megyéket; különben pedig az illető adómennyiségnek megyszerzei kivetése és behajtása, a' finanszministerium tisztjének közbejöttével a' megyéket illetné.

Sokan birtokosaink közül ma azért idegenek az adótul, mert félnek, hogy a' 'népnyomort' — 'népjogot' — meg 'örök igazságokat' hirdető reformereink, levoksolván őket, bőrükig fogják rájuk voksolni az adót. 'S talán — némi fejrémegyei előzmények után — nem egészen aláptalan idegenkedésök?

De ezen segítni lehetne, ha a' megyék külön budgetei nyomán, a' magyar finanszministerium álta-

lános budgetében — mellynek rovatait koránsem szeretném az 1839diki ausztriai financiariusok' mintái szerint kitüzetni — egyik országgyűléstől a' másikig — 's ha kellene, tartatnék évenként országgyűlés, mit elkerülni soká már különben is alig foghatunk — meghatározatnék a' megyéket illető egészlet, 's meg egyszersmind azon kulcs is, melly szerint az adó nemesre és nem-nemesre, polgárra és jobbágyra kivetendő volna. Így a' reformerek' adóztatási viszketege korlátoltatnék, 's a' conservativek' idegenkedése — talán — megszüntethetnék?

Igy lehetne az adót a' közlekedési módok - 's egyéb köz intézetekre nézve is kezelni.

Én részemről, sem megyéknek, sem a' kormány felelősség nélküli pénzkezelőinek adózni nem akarok. — Ez alkotmányos országban teljességgel nem megyen; amaz kifacsarná a' magyar nemességnek már jóformán megfogyasztott nedvét, és tenne az ország' javára — nagy semmit!

A' nem egyenes adóztatási módok, mellyeket némelly magyar financiariusaink terveztek, nem érnek egy fakovát — ha tekintetbe vesszük, hogy nekünk egyenes adórendszerünk nincs, 's hogy bizo-

nyosra kell számítnunk, ha valamit valahára tenni akarunk. Az illy mellékes adóztatási módok jók lehetnek ott, hol az egyenes adó már rendszerítve van, és rendesen fiztetik: nálunk új zavarokra, új bonnyolódásokra fognának alkalmat szolgáltatni. Különösen pedig nem felelnek meg a' czélnak, mellyet az azokat ajánlók általok elérni akarnak: nagyobb birtokosaink' megadóztatását; mert első szükségű cikkeket, mellyekből a' szegény többet emészt, mint a' gazdag — mert azok' száma nagyobb ezekénél — azok is a' mai adózókra nehezednének; ha pedig — mint természetöknél fogva leghelyesben — a' fényüzési cikkeket érnék: előlhetnék az ipart és kereskedést, mellyek' emelésére pedig részben számíttatik ezen megadóztatási módja a' nemességnek.

Azért egyenes adót, for ever!

Hogyan? és mikép? — ezt bizzuk a' magyar financiariusokra; majd ők elvégezik, hogy vállaink az adótul — és a' milló magyarok' gyomra a' valahárai jóllakástól — szüzen maradjanak.

O ti szüzvallas magyar financiariusok!

Füßlein

P
osonyban országgyűlés van. Kár, hogy meghalt barátom nem él, 's nem láthatja a' zöld asztalok körül küzdő hősöket: ő bizonyosan nem állhatta volna meg, hogy hazájának XIX diki századbeli e' daliáiról ne írjon; tapasztalván, mikép „difficile est — — — non scribere!“...

A' törvényhozási terem valódi csatatér. Ha látjuk e' felattilázott, felsarkantyúzott 's felkardozott honatyákat: előttünk képe a' rákosi törvényhozásnak; 's megfoghatóvá lesz: miért oly jók, főleg pedig, miért oly világosak törvényeink? A' világosság őseinknél attilájok és szakálukba szállt, olykor pedig kardhüvelyükből tört elő; mai törvényhozóinknak minden tudomány és világosság — a' kis ujjokban van; azért oly bölcssek törvényeink!

Azon féltékenység, melly nagyreményü (!!) ifjaink közt uralkodik; azon nagy koponya- és mel-

lüesség, — a potiori fit denominatio — mely kivált az alsótblai zöld asztalkák körül hevező magyar Solonokat és Dracokat — sokban igazi sárkányokat, hasrágólag — jellemezi: üntig adtak volna anyagot ellúnyt barátom vizsgálódásinak, 's ő a' legszebb mozaik darabokat fogá illesztetni könyvébe.

Ő nincs! Én vagyok; de....

Nem tudok?

Talán.....

Nem akarok?...

'S miért ne?!

Lássuk. — Csak egyikét kövecskét ezen kárpáti, dunatiszai, 's Világosvár-vidéki gránitokbul-
GRÁNITOKBUL?... Puh!

M a g n á s o k.

Azt mondják, legalább itt Pozsonyban, hogy a' főtáblánál az intelligentia nagy. Meglehet; sok a' pap, 's a' jó pap holtig tanul; 's hol sokat tanulnak, ott lehet — sok tudomány; de ez még nem törvényhozói intelligentia! Elnökét, az országbirót 's egy püspököt; aztán néhány főispánt, 's két, vagy három grófot vagy bárót kivéve, kikben tudomány is van, intelligentia is van; a' legnagyobb rész itt is csak — szalma!

A' magnási intelligentia' egyik hatalmas focusa — nincs többé!

Dessewffy Aurél †.

E' tábla' elnöke a' Nádor-Főherczeg.

Az ő ősz fürtjeit országos érdemkoszorú díszíti; magas hivatását érzi és teljesíti. Ő közbenjáró nemzet és fejdelem közt — mikor kell. A' horvátügyben aligha megint rá nem szorulnak.

Egy régi vonása elnöklésének a' mostani ülésekben inkább, mint valaha tapasztalható. Ő, ki mindent az ellenzékkel és az ellenzék által akar kivitetni, ha a' mi férfaink' részéről történik valami éles kifakadás, mosolyog és hallgat! ha az ugy nevezett conservatívek követnek el illyesmit, őket — rendre utasítja!

E' tábla' többségében még mindig kevés a' nemzetiség' érzése; 's ez nagy baj.

Nézzétek az angol lordokat — Jrland' ellenében!

B. Majthényi Antal.

Liptói főispán. Éles ész, gyors felfogás, szabatos, tiszta előadás jellemzik szónoklatát. Logikája, talán az egész felső tablán legerősb.

Szónoki jeles tulajdonaihoz tartozik az ellenfél ügyes megtámadása, mellyben sokszor feltüzesedik, és szava ilyenkor veséjébe hat ellenének.

Ő a' haladás' embere, az okszerű reform barátja. Evődik pártja' lelketlenségén, mellyet összefűzni valamint mások: úgy ő is, hasztalanul kísértett meg.

Kár, hogy nincs a' mi sorainkon.

De azért sok illy férfiút a' hazának; sok illy becsületes barátot a' kormánynak!

*

L o n o v i c s.

Egyetlen főpapja a' magyar anyaszentegyháznak, kiben tudomány és tapasztalás világismerettel, 's a' nemzetiség' szeretetével párosul. — Ő előbajnoka a' vallásügynek, mellyet tárgyazó beszédei szent hite' elveihez hő ragaszkodást, türelmet, szónoklasi mély avatottságot tanusítanak.

Világos fő, szoros logica, tiszta előadás, csöndes, nemes arcz, indulatosságtól ment nyilatkozás a' legkieserőbb megtámadtatására is a' cath. papságnak, mindkét fél' embereinek közös tiszteletét vívák ki számára. Örömmel hallgatja őt kiki; szavain okul még ellene is, habár elfogultsága a' meggyőződésnek útját állja.

Gróf Széchényi.

Csak Istvánt érthetem; testvérei épen nem szerepelnek.

A' mostani ülésekben állása igen nehéz 's ugy hiszem, szomorú is. Ő független akar lenni; 's az is lett, a' szó' legvalódibb értelmében: mert, noha elveiben talán sokan osztoznak, jóformán mégis egymaga áll párt' tekintetében; 's így sem ő nem függ, sem tőle nem függenek. — Egyedül még mennyországban sem akarnék lenni!

Ritkán beszél, 's ezt jól teszi. Ő nem szónok, nem a' szó', hanem tett' embere. — Journalistának sem teremtette őt az Isten: „Két garasa,“ mellyből már vagy harmincz lett, untató. Spékeli ugyan koronként sóval is, borssal is; de már ezt is megszoktuk — elűntük.

Széchényi ne beszéljen, ne írjon, hanem — tegyen!

*

Gróf Apponyi György.

Szép ész; — de kevés hasznát vesszük.

Meggyőződésből conservativ; de az okos reformokat nem ellenzi. Kivált anyagi javítások körül szabadon gondolkozik; hanem gyűlöli szivből az ábrándokat, 's kik azok' országában élnek.

Olvasottsága nagy; szónoklatán némi magnási feszeség vehető észre, mellytől ha elszoknék, előadása sokat nyerne.

Legszelb vonása, hogy magyar szívre, lélek-és ajakra; azonban egy kis tulzás e' tekintetben nem ártana neki. Hanem ezt conservativ-elvei nem engedik?!

Gróf Batthyány Lajos.

Sokan szép embernek tartják; én csak szakálat szeretném — és pénzét!

Pártja igen mélyeszűnek is tartja; 's benne felsőtáblai látható fejét akarná tisztelni: a' conservativek azonban úgy vélekednek, hogy szakála hosszabb, mint esze, 's hogy dictióit titoknoka csinálja. Én jól tudom, hogy ez rágalom: mert ő csak önkezével föltett dictióit fordíttatja németből — magyarra; a' mi szinte elég baj.

Mondom, önkezével; mert arra, hogy önszével is teszi fel: megesküdni nem mernék.

Hirre csak azért kapott, mert közénk állott! Mi tudjuk becsülni a' historiai neveket, és — a' cserebogorakat!

Azt, hogy más' lábán járna, kereken tagadom. Ha majd jól fog magyarul tudni, még tanácsunkra sem szorúl.

Kövérháza

*

Gróf Pálffy József.

A' felső tábla' sulyka, 's mint ilyen, nagy szerepet játszik sorainkban: a' mennyiben t. i. dorongolásait sokan rettegik.

Van egy a' couservativek közt, ki nem fél tőle, 's kibe, mint megfordított ékbe esik ő kigyelme, — a' lipitói főispán.

Ész, mint a' sulyokban; előadás, mint a' sulyok' tompa kongásában. — Szeret sérteni, mert nem tud véteni.

Benne egygyel több emberünk van.

Követtábla.

*

Deák.

Hogy Deáknak csak széke van, de ő maga nem ül itt, Europa is tudja már; mi pedig azt, hogy szelleme sincs itt, kínosan érezzük: mert — valljuk meg az igazat — e' táblánál most nincs fejünk!

Igen nagy kár, hogy nincsen itt; de még nagyobb kár, hogy maga van széles ez országban, 's nincs, ki helyét kellőleg betöltse.

Miért nincs itt, jól tudjuk; de megvallani resteljük: mert egy kis oka magunk is vagyunk.

Meglássuk, mire megyünk nélküle.

Ő róla sokat szóltak mások, 's azért én bizvást hallgathatok.

K l a u z á l.

Gsongrad' követe, az ellenzék' látható félfeje; azonban csak vagy nyolcz megyével rendelkezhetik, kiknek mindenestre becsületökre válik, hogy pórázára fűzetvék.

Klauzál a' sziv' embere, a' sziv' szónoka. Ő nem győz meg senkit okokkal, hanem elragad ellent 's pártfelet bús érzéseivel, mellyeket keserűensiró mély hangon tud szavakba foglalni. Sokszor megfordítá már a' dolgot, ha az olyan volt, hogy csupán sziv által is lehetett győzni.

Ugy látszik, szép olvasottsága van; de éles, mélyenható ész nem tulajdona.

Becsületes szándék, hő hazafiúi érzés, pártja diszeül teszik; de vezérnek nem való.

Követtábla.

*

Szentkirályi.

Móriczot értem; mert testvére, kedves követtársával, a' nagyreményü honti-liberalissal együtt, = o.

Móriczban szép észtehetség, sok jó akarat, még több ábránddal, vagy talán inkább elszórtsággal párosul.

Elmeéle embereink közt legtöbb, felfogása leggyorsabb, okoskodása leglogikaibb; hanem előadása vékony éles és gyöngé hangjánál fogva kellemetlen.

Vezérnek elszórtsága 's feledékenysége miatt nem való.

*

Beöthy Ödön.

Hogy Biharnak követe, 's a' cath. papság' követtáblai sulyka, azt mindnyájan tudjuk; hogy az „éljen“eket kimondhatlanul szereti, 's azoktól hízik: arról ő nem tehet. Sokszor meg is érdemli azokat; mert ugyancsak oda mondogatja ám kormány- és papuraiméknak.

A' kis káplárt, a' jérichói trombitást benne kiki első látásra megismérheti. Nagy nyereség sorainkban —nem ugyan észre, mert az kevés van neki, hanem — gúnya által, melly nála gazdagabb érben csörgedez, mint Arethusa' forrása.

Szónoklatában, mikor neki tüzesedik, apró szemei égnek, néhány ősz száltól beárnyékozott keskeny ajkai gúnyszikrákat okádnak, 's rövid álla úgy mozog, mint azon fabajácczóké, kiket bábul veszünk gyermekeinknek, ha a' ráfűzött fonalszálat ránczigáljuk.

A' törvényhozó teremben is szereti a' kényelmet; két szék rendesen kell neki; olykor azonban, midőn a' nyújtózás rájő, három is kevés.

Az illy heverést eltűrjük, de csak nála: mert a' postasipra, melly most Csongrádból hangzik, rendesen ő szokott első lenni a' falakon trombitája' éles harsogásával.

Népszónoki tehetségét ellenei sem tagadhatják; de észt, okokat, beszédében senki se keressen. A' tárgyhoz soha sem szól, 's mi magunk is csak gyanítjuk, miről akart szólni. Beszédének mindig két része van: bevezetés és epilógus, mellyeket ugyancsak megtölt ám puskaporral „ex locis communibus;“ a' confirmatioval nem törődik.

Igenigen szeretne vezér lenni; pedig bizony, higye el, sokkal jobban illik kezébe a' káplárpálcza, mint a' marsallbot.

Z s e d é n y i.

Feje az ugy nevezett kormánypártnak, ha — mint elhunyt barátom mondá — ilyen párt csak ugyan létezik. Mi azonban nagyon szeretjük e' párt-hoz vallani mindazokat, kik velünk nincsenek: mert így könnyebben depopulárizáluk őket, mintha szabad, független véleményüeknek hirdetnök.

Zsedényi nem lángész ugyan, de veleje helyén, szép olvasottsága, 's különösen vas szorgalma van. Ő mindenre ráér: conferentiát tartani, udvarolni, tánczolni, ülésbe menni, látogatásokat tenni — a' haute voléceban —, napjában húsz levelet írni, és még börzepapirosokkal is üzérkedni.

Szónoklása kellemes, előadási nyelve szép és világos; ha pártunkon volna, még több szépet is mondhatnék róla; dicséretére legyen elég, hogy ő azon kevés férfiaknak egyike, kit sorain nyugodtan

meghallgatunk, 's olykor — midőn például az
ösiségről szólt — meg is éljeneztünk.

Kimondhatlaul szeretjük, hogy ő pártfőnök:
mert általa mindig előre tudjuk az ellensor' titkait,
mellyeket nem akarva is kifecseg. De meglehet,
hogy olykor fel is ülünk neki. Én kötve hinnék
a' komának.

*

Somsich Pál.

Somogy' követe — apjának Miklósnak fia.

Esze azonban máris több van, mint apjának. Ekkorig ugyszólván csak egyszer beszélt, a' városok' dolgában; hanem „ex ungue leonem.“

Ha sorainkban volna, szép, világos, szoros logikai beszéde, kedves előadásával, bőrünket tapasztatná le tenyerünkről; most azonban köszönje eszének, hogy le nem piszegjük.

*

Szemere Bertalan.

Borsod' követe, Palocz y nénike' társa.

Sorainkban nagy nyereség. Olvasottsága, rendszeres tudománya az egész követi táblánál legtöbb van. Egy kis diactalis praxis még, 's ő — kivált ha Deák nem jön — aligha vezér nem leend?

Beszédei ész' és szív' kinyomatai; meggyőző és meghat szavával. Logicája erős. Kár, hogy előadását érthetlenné teszi nyelvének módnélküli pergése.

Ezen lehet ám segítni!

Demosthenes — kavics és zuhatag; 's mi lett Demosthenesből!

Horváth Simon.

Tudjuk, hogy párbajban a' fojtás, új frakkjának farkát kifúrta; hacsak talán a' fojtást is, ugyan azon helyen, tollkés nem előzte meg?

Simi rettenthetetlen küzdő: ő képes félóráig állani, ritka türelemmel, helyén, míg az általános: „Simi — Simi! — Éljen — éljen — vivat Simi!“ mellyet a' karzatok zúgnak, kissé lecsöndesedvén, szóhoz juthat. Ez egy kis zsarnokság, az igaz; na de semmi; csak alulról jön; 's a' mi elleneink — a' conservativek — szegények, ők igen jó bárányok. Csak akadályoztatnék így közülünk valaki a' szólásban felülről, majd adnánk érte!

Simi úr, ha egyszer megkézdi, beszédének végehossza ép ugy nincs: mint füle és farka. Min-

epilogusai' végső szavaiban, rendesen, Krisztus' megfeszítése is előkerül.

Jó volna, ha Perczel úr az Ápokalipsist is olvasgatná.

DE BALLACI GEZA.

Tartalom.

<u>Előszó.</u>	<u>Lap.</u>
Ajánlat	1.
Egy kis történet	5.
Pártok	10.
Gyanúsítások	16.
Magyar Magnások	18.
Emancipatio	20.
Absentismus	23.
Pesti Hirlap	34.
Chinai falak	44.
Magyar politicusok	53.
Aristocratia	57.
Nemzetiség	69.
Közvélemény	87.
Conservatio, reform, juste-milieu	98.
Sajtó	99.

Népszakács	109.
Pietas	112.
Kormány	115.
Atalakulás	120.
Pártfőnök	122.
Ösiség	128.
Magyar financiariusok	134.
Függelék	141.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53	54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	-----